

1 МІЖНАРОДНА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ

23-24 червня 2026 року

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

м. Миколаїв, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА

SCIENCE VECTOR

Детальніше про конференцію:
science-vector.com

SCIENCE VECTOR

1 Міжнародна студентська наукова конференція

**«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Збірник наукових праць

23-24 червня 2026р.

м. Миколаїв, Україна

УДК 001(08)

DOI: <https://doi.org/10.70286/science-vector.23062026>

Сучасні виклики та перспективи наукових досліджень. Матеріали 1-ї Міжнародної студентської наукової конференції, м. Миколаїв, 23-24 червня 2026р. Science Vector, 2026.

Міжнародна студентська наукова конференція зареєстрована в базі науково-технічних заходів Державної наукової установи УкрІНТЕІ. Посвідчення №476 від 28.04.26р.

Матеріали конференції опубліковано мовою оригіналу в авторській редакції та в обсязі, поданому авторами. Збірник оформлено й підготовлено до публікації в єдиному стилі без внесення змін до змісту тез доповідей. Відповідальність за достовірність наведених фактів, правильність власних назв, цитат, статистичних даних, спеціалізованої термінології та іншої інформації, викладеної у матеріалах, повністю покладається на авторів.

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі згідно з умовами ліцензії CC BY-NC 4.0 International.

© Учасники конференції, 2026
© Збірник наукових праць, 2026
© Science Vector, 2026

Офіційний сайт: <https://science-vector.com/>

ЗМІСТ

Секція: Економіка

Bilenko I. Economic Benefits and Risks of Self-Employment.....	6
--	---

Секція: Фінанси та банківська справа

Войтенко А. Використання великих даних (Big Data) у прийнятті фінансових рішень.....	9
--	---

Kravtsova S. Cybersecurity Risks in the Banking Industry.....	12
---	----

Секція: Менеджмент та публічне управління

Світельський В.В., Пічугіна М.А. Цифрова трансформація корпоративного управління в умовах воєнного стану: виклики та перспективи.....	15
---	----

Секція: Право та міжнародне право

Іванова К.Ю., Охіна А.В. Форс-мажор та відповідальність сторін в умовах воєнного стану.....	18
---	----

Фокіна М.Ю. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти конституційного судочинства: досвід Німеччини, Чехії та Іспанії.....	23
--	----

Кравчук Б.О., Цветкова Ю.В. Вплив воєнного стану на процес європейської інтеграції в Україні....	28
--	----

Секція: Міжнародні відносини

Ravlenko Yu. Cross-Cultural Communication in International Relations.....	30
---	----

Секція: Медицина

Ruban N. Eating Disorders in the Modern World: Psychological and Medical Perspectives.....	34
--	----

Кириченко А. Профілактика серцево-судинних захворювань: сучасний погляд.....	37
--	----

Секція: Освіта та педагогіка

Максименко О.В. Особливості дистанційного навчання в сучасній школі.....	40
--	----

Oleksandrova O. Neuroeducation: Applying Brain Science to Improve Teaching and Learning.....	42
--	----

Макаренко О. Педагогіка уваги: як навчати в умовах постійних цифрових відволікань.....	45
--	----

Секція: Психологія та психіатрія

Кравець Л.О. Психологічне спостереження за військовими та ветеранами: особливості аналізу поведінки та супроводу.....	48
---	----

Ковальчук М. Емоційне виснаження материнства: психологічні чинники розвитку тривожних і депресивних станів у жінок.....	53
---	----

Diachenko D. The role of psychological support in maintaining mental health during armed conflict.....	56
--	----

Ihnatieva M. Cyberbullying and its psychological consequences for adolescents.....	59
--	----

Секція: Економіка

Economic Benefits and Risks of Self-Employment

Ihor Bilenko, Bachelor's Degree Student
Faculty of Economics and Management
European University

Self-employment has become an increasingly noticeable part of the global economy. Many people choose independent work not only because of financial reasons, but also because of the desire for flexibility, personal freedom, and professional independence. Digital technologies, online platforms, and remote communication have created conditions in which individuals can develop their own businesses, provide freelance services, or work independently without being connected to traditional office structures.

For many individuals, self-employment represents an opportunity to transform personal skills, creativity, or professional experience into a source of income. Unlike standard employment, independent work often allows people to organize their schedules more freely, select projects according to their interests, and make decisions without strict organizational limitations. Such flexibility may positively influence motivation and job satisfaction, especially among people who value autonomy and self-realization.

One of the main economic advantages of self-employment is the possibility of higher income. In traditional employment, salary levels are often limited by company policies or fixed contracts. Self-employed individuals, however, may increase earnings depending on workload, professional reputation, or market demand. Entrepreneurs and freelancers frequently have opportunities to expand their activities, attract additional clients, and diversify income sources.

Self-employment also contributes to economic innovation and market development. Small businesses and independent professionals often introduce new ideas, services, and products more quickly than large organizations. Many modern digital industries, creative sectors, and technology startups have developed precisely because individuals were able to work independently and adapt rapidly to changing market conditions.

Another important advantage is professional independence. Self-employed individuals usually have greater control over working methods, project selection, and career development. This freedom may encourage creativity, personal responsibility, and long-term professional growth. For some people, independent work becomes not only an economic activity but also a way of expressing personal values and ambitions.

At the same time, self-employment is associated with significant economic risks and uncertainty. One of the most common difficulties is unstable income. Unlike salaried employees who receive regular payments, self-employed workers often

experience fluctuations in earnings depending on demand, seasonality, or market competition. Financial instability may become a source of stress, especially during economic crises or periods of reduced client activity.

Another challenge involves the absence of social guarantees that are usually provided within traditional employment systems. Many self-employed individuals must independently manage health insurance, retirement savings, taxation, and paid leave. Without stable institutional support, financial planning becomes more complicated and requires a higher level of personal responsibility.

Workload and emotional pressure also represent important aspects of self-employment. Independent workers frequently combine several roles simultaneously, including management, communication, financial organization, and marketing. Continuous responsibility for business results may contribute to emotional exhaustion and professional burnout.

Economic competition within digital markets has intensified as well. Online platforms make freelance work more accessible globally, but they also increase competition among professionals from different countries. As a result, some self-employed workers face pricing pressure, unstable contracts, and difficulties maintaining long-term financial security.

An additional issue concerns the balance between work and personal life. Flexible schedules do not always reduce workload; in some cases, they create conditions in which professional responsibilities gradually occupy most of daily life. Many self-employed individuals experience difficulties separating work from rest, particularly in remote or home-based employment.

Despite these challenges, self-employment continues to attract growing attention from younger generations. Many students and young professionals perceive independent work as an opportunity for greater mobility, creativity, and career flexibility. Digital entrepreneurship, online education, consulting, and content creation increasingly become alternative career paths alongside traditional employment.

Governments and economic institutions also recognize the importance of supporting self-employed individuals and small businesses. Educational programs, financial assistance, tax reforms, and digital infrastructure development may help reduce economic risks and encourage entrepreneurial activity. Effective support systems can strengthen economic resilience and stimulate innovation within national economies.

Self-employment therefore reflects broader economic and social transformations connected with globalization, technological progress, and changing labor market expectations. Independent work creates opportunities for professional freedom and economic growth, but it also requires adaptability, financial literacy, and psychological resilience.

The economic benefits and risks of self-employment remain closely interconnected. Flexibility, independence, and income potential may provide strong motivation for individuals seeking alternative career models. However, financial uncertainty, social insecurity, and emotional pressure continue to represent serious

challenges. The long-term success of self-employment largely depends on the ability to balance professional freedom with economic stability and responsible financial management.

References

1. State Statistics Service of Ukraine. (2023). *Labour Market in Ukraine: Employment and Self-Employment Indicators*.
<https://ukrstat.gov.ua>
2. Ministry of Economy of Ukraine. (2024). *Small and Medium Entrepreneurship Development Strategy in Ukraine*.
<https://me.gov.ua/en>
3. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *Digital Economy and Freelance Development in Ukraine*.
<https://thedigital.gov.ua/en>
4. International Labour Organization (ILO) Ukraine Office. (2022). *Informal Employment and Self-Employment in Ukraine: Trends and Challenges*.
<https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/ukraine>
5. OECD (in cooperation with Ukraine). (2023). *SME and Entrepreneurship Policy Review: Ukraine*.
<https://www.oecd.org>
6. World Bank. (2023). *Ukraine Economic Update: Labour Market and Employment Structure*.
<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>
7. National Institute for Strategic Studies (Ukraine). (2022). *Labour Market Transformation and Self-Employment in Ukraine*.
<https://niss.gov.ua/en>
8. Ukrainian Institute for the Future. (2023). *Freelancing, Digital Work and New Employment Models in Ukraine*.
<https://uifuture.org/en>
9. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). (2023). *Supporting Entrepreneurship and Private Sector Development in Ukraine*.
<https://www.ebrd.com/ukraine.html>
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *Law of Ukraine on State Support of Small and Medium Entrepreneurship*.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17?lang=en>

Секція: Фінанси та банківська справа

Використання великих даних (Big Data) у прийнятті фінансових рішень

Войтенко Артем, здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницький національний університет

Сучасна фінансова система активно змінюється під впливом цифрових технологій. Банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші фінансові установи дедалі частіше використовують автоматизовані системи аналізу інформації для підвищення ефективності своєї діяльності [1].

Одним із ключових елементів цифрової трансформації стали великі дані (Big Data), які дозволяють працювати з величезними обсягами структурованої та неструктурованої інформації у режимі реального часу.

У фінансовій сфері дані надходять із різних джерел: банківських транзакцій, платіжних систем, соціальних мереж, мобільних застосунків та електронних платформ. Їхній аналіз допомагає формувати більш точні прогнози та приймати обґрунтовані фінансові рішення [2].

Поняття Big Data охоплює великі масиви інформації, які складно обробляти за допомогою традиційних методів аналізу. Основними характеристиками великих даних є значний обсяг інформації, швидкість її оновлення та різноманітність джерел.

Сучасні аналітичні системи дозволяють не лише накопичувати інформацію, але й швидко виявляти закономірності, тенденції та поведінкові моделі клієнтів.

У фінансовій сфері це відкриває нові можливості для стратегічного планування, оцінки ризиків та оптимізації бізнес-процесів.

Банківський сектор є одним із найбільших користувачів технологій великих даних. Фінансові установи застосовують аналітичні системи для вивчення поведінки клієнтів, персоналізації послуг та автоматизації фінансових операцій [3].

За допомогою Big Data банки можуть швидше оцінювати кредитоспроможність клієнтів, аналізувати платіжну активність та виявляти потенційні ризики шахрайства [4].

Крім того, аналітика даних допомагає прогнозувати попит на фінансові продукти та покращувати якість обслуговування клієнтів.

У сфері інвестицій Big Data використовується для прогнозування ринкових тенденцій та аналізу фінансових ризиків. Інвестори та аналітики застосовують

алгоритми машинного навчання для оцінки великих обсягів економічної інформації [5].

Такі технології дозволяють швидше реагувати на зміни фінансових ринків, аналізувати новини, поведінку споживачів та макроекономічні показники.

Використання великих даних також сприяє розвитку алгоритмічної торгівлі, де рішення приймаються автоматизовано на основі математичних моделей.

Технології великих даних забезпечують фінансовим установам низку переваг. Однією з головних є підвищення точності прогнозування та швидкості прийняття рішень [6].

Аналітичні системи допомагають зменшувати фінансові ризики, оптимізувати витрати та виявляти приховані закономірності у поведінці клієнтів.

Крім того, Big Data сприяє розвитку персоналізованих фінансових послуг, що підвищує конкурентоспроможність банків та інших фінансових організацій.

Попри значні переваги, використання Big Data супроводжується певними труднощами. Однією з основних проблем є захист персональних даних та забезпечення конфіденційності інформації.

Фінансові установи повинні гарантувати безпечно зберігання даних і дотримання міжнародних стандартів цифрової безпеки.

Також важливими залишаються питання достовірності інформації та можливих помилок алгоритмів, які можуть впливати на фінансові рішення.

У майбутньому роль великих даних у фінансовому секторі продовжуватиме зростати. Розвиток штучного інтелекту, машинного навчання та хмарних технологій сприятиме ще більшій автоматизації фінансового аналізу.

Очікується, що фінансові установи дедалі активніше використовуватимуть предиктивну аналітику для прогнозування ринкових змін і поведінки клієнтів.

Водночас посилюватиметься увага до етичних аспектів роботи з даними та цифрової безпеки.

Висновки

Технології Big Data стали важливим інструментом сучасної фінансової системи. Вони дозволяють ефективніше аналізувати інформацію, прогнозувати ризики та підвищувати якість фінансових рішень. Використання великих даних сприяє розвитку банківського сектору, інвестиційної діяльності та цифрових фінансових послуг. Разом із тим ефективне застосування Big Data потребує належного рівня кібербезпеки, правового регулювання та відповідального використання інформації.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства та розвиток інформаційних технологій // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. № 5. С. 1–15.
2. Коваленко В. В. Фінансові технології та цифровізація банківської системи України. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 256 с.

3. Ляшенко О. М. Використання Big Data у фінансовому секторі // Економіка та держава. 2023. № 4. С. 45–49.
4. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Київ, 2021.
5. Писаренко Ж. В. Цифрові технології в управлінні фінансовими ризиками // Фінанси України. 2022. № 7. С. 88–96.
6. Шкарлет С. М., Дубина М. В. Розвиток цифрової економіки та Big Data в Україні // Проблеми економіки. 2021. № 3. С. 120–126.

Cybersecurity Risks in the Banking Industry

Svitlana Kravtsova, Bachelor's Degree Student
Faculty of Finance and Banking
Department of Finance
Odesa National Economic University

Abstract

The banking industry has undergone significant digital transformation over the last decade. Online banking services, mobile applications, cloud technologies, and electronic payment systems have improved financial accessibility and customer convenience. However, the growing dependence on digital infrastructure has also increased cybersecurity risks for financial institutions. Cyberattacks targeting banks have become more sophisticated and financially damaging, affecting not only economic stability but also customer trust and institutional reputation. This article explores the major cybersecurity threats in the banking sector, examines their impact on financial operations, and discusses modern approaches to cyber protection and risk management.

Modern banking systems rely heavily on digital technologies to process transactions, manage customer accounts, and provide remote financial services. The rapid expansion of online banking has changed the traditional structure of financial interaction between banks and clients.

While technological innovation creates new business opportunities, it simultaneously exposes banking institutions to cyber threats. Financial organizations store large amounts of sensitive information, making them attractive targets for cybercriminals. Data breaches, unauthorized access, and digital fraud have become major concerns for both banks and customers.

The increasing interconnectedness of global financial systems also means that cyber incidents in one institution may affect broader economic networks.

Cybersecurity risks in banking appear in different forms and continue to evolve alongside technological progress.

One of the most widespread threats is phishing. Fraudulent emails, fake banking websites, and deceptive messages are used to obtain confidential customer information such as passwords and payment credentials.

Ransomware attacks represent another serious challenge. In such cases, attackers block access to banking systems or encrypt important data until a ransom is paid. These incidents may disrupt financial operations and cause substantial economic losses.

Banks are also vulnerable to insider threats. Employees with access to internal systems may intentionally or unintentionally compromise cybersecurity through negligence, weak password practices, or unauthorized data sharing.

Additionally, distributed denial-of-service (DDoS) attacks can overload banking platforms and temporarily disable online services, negatively affecting customer access and institutional stability.

Cybersecurity incidents may have long-term consequences for the banking industry. Financial losses associated with cybercrime continue to increase globally due to system recovery costs, legal expenses, and compensation payments.

Beyond direct economic damage, cyberattacks often undermine public confidence in financial institutions. Trust plays a central role in banking, and customers expect secure management of their personal and financial data.

Operational disruptions may also affect national economies, particularly when large banking institutions experience technical failures or data breaches. Consequently, cybersecurity is increasingly viewed not only as a technical issue but also as a component of financial security and economic resilience.

Governments and international financial organizations actively develop cybersecurity regulations to strengthen the protection of digital financial systems.

Banks are required to comply with data protection standards, implement security protocols, and regularly assess technological vulnerabilities. International cooperation is becoming especially important because cybercrime often crosses national borders.

Regulatory frameworks encourage financial institutions to improve transparency, incident reporting, and cyber risk management strategies.

Effective cybersecurity protection requires a comprehensive and proactive approach. Banks increasingly invest in advanced monitoring systems, artificial intelligence technologies, and automated threat detection tools.

Employee education is equally important. Staff training programs help reduce human error and improve awareness of cyber threats.

Multi-factor authentication, encryption technologies, and regular software updates significantly strengthen digital security. In addition, financial institutions conduct cybersecurity audits and simulation exercises to identify potential weaknesses before real attacks occur.

Collaboration between banks, governments, and cybersecurity specialists also contributes to faster information exchange and improved collective defense mechanisms.

Artificial intelligence has become an important tool in detecting suspicious financial activity and preventing cyberattacks. Machine learning algorithms can analyze large volumes of transaction data and identify unusual behavioral patterns in real time.

AI technologies improve fraud detection, automate security monitoring, and support predictive risk analysis. Nevertheless, cybercriminals may also use artificial intelligence to create more sophisticated attacks, which increases the complexity of digital security challenges.

As a result, the relationship between cybersecurity and artificial intelligence continues to evolve rapidly within the banking sector.

The future of banking cybersecurity will largely depend on technological adaptation and international cooperation. As digital banking services continue to expand, financial institutions will face increasingly complex cyber risks.

Emerging technologies such as blockchain, biometric authentication, and quantum computing may strengthen security systems while simultaneously creating new regulatory and technological challenges.

Researchers emphasize the importance of balancing innovation, accessibility, and cybersecurity in order to maintain financial stability in the digital era.

Conclusion

Cybersecurity risks have become one of the central challenges facing the modern banking industry. Digital transformation has improved banking efficiency and accessibility but has also increased exposure to cyber threats. Phishing, ransomware, insider attacks, and system vulnerabilities may seriously affect financial institutions and customer trust. Effective cybersecurity management requires technological innovation, employee awareness, regulatory support, and international cooperation. Strengthening digital resilience remains essential for ensuring the stability and security of global banking systems.

References

1. National Bank of Ukraine (NBU). (2023). *Annual Report*. National Bank of Ukraine. <https://bank.gov.ua/en>
2. National Bank of Ukraine (NBU). (2022). *Cybersecurity Strategy of the Financial Sector of Ukraine*. <https://bank.gov.ua/en>
3. National Bank of Ukraine. (2024). *Financial Sector Cyber Resilience and Risk Management Guidelines*. <https://bank.gov.ua/en>
4. State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine (SSSCIP). (2023). *Annual Report on Cybersecurity in Ukraine*. <https://cip.gov.ua/en>
5. CERT-UA (Computer Emergency Response Team of Ukraine). (2024). *Cybersecurity Incident Statistics and Threat Reports*. <https://cert.gov.ua/en>
6. CERT-UA. (2023). *Overview of Cyber Threats in Ukraine's Critical Infrastructure*. <https://cert.gov.ua/en>
7. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *Cybersecurity Development Strategy of Ukraine*. <https://thedigital.gov.ua/en>
8. National Institute for Strategic Studies (Ukraine). (2022). *Cybersecurity of Critical Infrastructure in Ukraine: Analytical Report*. <https://niss.gov.ua/en>
9. Kyiv Polytechnic Institute (Igor Sikorsky KPI). (2023). *Research on Information Security and Cyber Defense Systems*. <https://kpi.ua/en>
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Law of Ukraine "On the Basic Principles of Cybersecurity of Ukraine"*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19?lang=en>

Секція: Менеджмент та публічне управління

Цифрова трансформація корпоративного управління в умовах воєнного стану: виклики та перспективи

Світельський В.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Факультет менеджменту та маркетингу, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

Науковий керівник:

Пічугіна М.А., канд. екон. наук, доцент
Кафедра менеджменту підприємств,
Факультет менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Стрімке поширення цифрових технологій - хмарних обчислень, аналітики великих даних, штучного інтелекту - змінює не лише операційні процеси компаній, а й саму архітектуру прийняття стратегічних рішень. Корпоративне управління (КУ) як система відносин між власниками, наглядовою радою, виконавчим менеджментом та іншими заінтересованими сторонами опиняється під тиском нових вимог до швидкості, прозорості й обґрунтованості рішень. Для України ця проблематика загострюється особливими обставинами: повномасштабне російське вторгнення перетворило цифрову трансформацію з інструмента підвищення конкурентоспроможності на чинник виживання та стійкості бізнесу (Євтушенко & Стеценко, 2024; Національний інститут стратегічних досліджень, 2024). Релокація підприємств, вимушене переміщення працівників і акціонерів, систематичні кіберзагрози та перебої в інфраструктурі вимагають від систем корпоративного управління спроможності функціонувати дистанційно, безперервно й захищено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність і технології цифрової трансформації бізнесу розкрили Г. Дергачова та Я. Колешня (2020). Особливості цифрової трансформації корпоративного управління дослідили М. Зінюк та співавтори (2022). Специфіку цифрової трансформації українського бізнесу в умовах війни висвітлили Н. Євтушенко та Д. Стеценко (2024), а моніторинг цифрових процесів національної економіки воєнного періоду здійснює Національний інститут стратегічних досліджень (2024). У зарубіжній науці увагу приділено ролі ради директорів у цифровій трансформації (Nahum et al., 2026) та інтеграції штучного інтелекту в систему корпоративного нагляду (Hilb, 2020; Deloitte Global Boardroom Program, 2024). Водночас бракує досліджень, які

поєднували б цифрову трансформацію корпоративного управління з вимогами безперервності та кіберстійкості бізнесу в умовах воєнного стану.

Мета дослідження - узагальнити теоретичні підходи до цифрової трансформації корпоративного управління, систематизувати вплив цифрових інструментів на його ключові механізми та визначити особливості цього процесу в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. Цифрову трансформацію бізнесу трактують не як точкове впровадження інформаційних технологій, а як стратегічні зміни бізнес-моделі, корпоративної культури та системи управління (Дергачова & Колешня, 2020). Стосовно корпоративного управління цифровізація передбачає перебудову функцій нагляду, контролю та розкриття інформації на засадах роботи з даними (Зінюк та ін., 2022). Принципи корпоративного управління G20/ОЕСР наголошують на прозорості, підзвітності та якісному розкритті інформації як основі довіри інвесторів (ОЕСД, 2023); цифрові технології стають інструментом реалізації цих принципів у режимі, наближеному до реального часу.

В Україні цифровізація корпоративного управління дістала пряме нормативне закріплення. Закон України «Про акціонерні товариства» (Верховна Рада України, 2022), чинний з 1 січня 2023 р., запровадив можливість обрання однорівневої або дворівневої структури управління та передбачив проведення електронних загальних зборів акціонерів (норми чинні з 2024 р.). В умовах війни, коли значна частина акціонерів і членів органів управління перебуває за кордоном, у складі Сил оборони або на прифронтових територіях, дистанційна участь та електронне голосування перетворюються з технічної зручності на передумову легітимного функціонування товариства.

На основі опрацьованих джерел систематизовано вплив цифрових інструментів на ключові механізми корпоративного управління з урахуванням реалій воєнного стану (табл. 1).

Таблиця 1 - Вплив цифрових інструментів на механізми корпоративного управління

Механізм корпоративного управління	Цифрові інструменти	Очікуваний ефект
Нагляд і прийняття рішень наглядовою радою	ВІ-системи, дашборди, предиктивна аналітика	Обґрунтованість і швидкість рішень
Прозорість і розкриття інформації	XBRL-звітність, ESG-платформи, портали для акціонерів	Зниження інформаційної асиметрії
Реалізація прав акціонерів	Електронні загальні збори, дистанційне голосування	Участь незалежно від місця перебування
Внутрішній контроль та аудит	RPA, безперервний моніторинг, аналітика даних	Раннє виявлення відхилень
Безперервність діяльності	Хмарне резервування, віддалена робота, захищені комунікації	Стійкість до воєнних і кіберзагроз

Цифрові інструменти діють у двох взаємопов'язаних площинах: підвищують якість і швидкість рішень та посилюють прозорість і підзвітність. В українському контексті додається третя функція - забезпечення безперервності діяльності й стійкості до воєнних і кіберзагроз. Поряд із перевагами зростають виклики: кібератаки на критичну інфраструктуру, проблема алгоритмічної підзвітності, дефіцит цифрових компетентностей і вплив кадрів через міграцію та мобілізацію (Зінюк та ін., 2022; Євтушенко & Стеценко, 2024).

Висновки. Цифрова трансформація корпоративного управління є стратегічним напрямом підвищення прозорості, керованості та довгострокової стійкості компаній. В Україні вона має подвійну природу: наближає національну практику до європейських стандартів корпоративного управління (зокрема через електронні загальні збори за Законом № 2465-IX) і слугує інструментом виживання бізнесу в умовах воєнного стану. Її результативність визначається спроможністю наглядової ради інтегрувати цифрові інструменти в систему нагляду й контролю за умови належного управління кіберризиками та алгоритмічною підзвітністю. Перспективою подальших досліджень є розроблення моделі оцінювання цифрової зрілості корпоративного управління українських компаній.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. (2022). Закон України «Про акціонерні товариства» (№ 2465-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-IX>
2. Дергачова, Г. М., & Колешня, Я. О. (2020). Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. Економічний вісник НТУУ «КПІ», (17), 280–290. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367>
3. Євтушенко, Н., & Стеценко, Д. (2024). Цифрова трансформація бізнесу в умовах війни в Україні: виклики та можливості. Економічний простір, (191), 211–216.
4. Зінюк, М., Дєєва, Н., Богатирьова, К., Мельниченко, С., Файвішенко, Д., & Шевчун, М. (2022). Цифрова трансформація корпоративного управління. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 300–310.
5. Національний інститут стратегічних досліджень. (2024). Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. <https://niss.gov.ua>
6. Deloitte Global Boardroom Program. (2024). Governance of AI: A critical imperative for today's boards.
7. Hilb, M. (2020). Toward artificial governance? The role of artificial intelligence in shaping the future of corporate governance. *Journal of Management and Governance*, 24, 851–870.
8. Nahum, N., Larsson Olaison, U., Uman, T., & Achtenhagen, L. (2026). Corporate governance for digital transformation: The role of ownership and the board of directors. *Technological Forecasting and Social Change*, 224, 124494.
9. OECD. (2023). G20/OECD principles of corporate governance 2023. OECD Publishing.

Секція: Право та міжнародне право

Форс-мажор та відповідальність сторін в умовах воєнного стану

Іванова Ксенія Юріївна, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Охіна Аліна Василівна, студентка 3 курсу 7 групи

Факультету слідчої та детективної діяльності

Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, м. Харків

1. Повномасштабна збройна агресія проти України, що супроводжується руйнуванням виробничих потужностей, порушенням транспортно-логістичних ланцюгів, обмеженням доступу до майна, ресурсів, релокацією суб'єктів, окупацією окремих територій, зумовила суттєві зміни у житті населення, а в сфері зобов'язальних відносин – поставила під питання можливість належного виконання цивільно-правових зобов'язань і спричинила зростання кількості спорів щодо відповідальності сторін. З огляду на це особливої актуальності набувають передбачені чинним законодавством правові механізми звільнення від цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання.

Дія непереборної сили традиційно вважається однією з підстав для такого звільнення, що безпосередньо закріплено в положеннях ч. 1 ст. 617 Цивільного кодексу України [1] (далі – ЦК України). До речі, в діловій практиці та в Законі України «Про торгово-промислові палати в Україні» [2] (зали – Закон) оперують й іншим терміном – «форс-мажорні обставини», вживаючи його як синонім до вищезазначеного, але в цивільних відносинах форс-мажор традиційно розглядається як саме договірна підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Відповідно до визначення, наведеного у ч. 2 ст. 14-1 Закону, форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) являють собою надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами. Таким чином, ці обставини розглядаються не як підстава для автоматичного припинення зобов'язання, а передусім, як обставина, що впливає на застосування цивільно-правової відповідальності. Про це неодноразово наголошували

правники: зокрема, О.О. Мельник зазначає, що форс-мажор у договірних зобов'язаннях є надзвичайною, невідвратною за даних умов обставиною, яка має зовнішній характер щодо діяльності боржника, виникає після укладення договору і тягне за собою порушення договірної зобов'язання [3, с. 63]. Такого ж погляду дотримуються й інші вчені, зокрема К. Кацюба та М. Конюхова, які звертають увагу, що форс-мажор не звільняє боржника від самого обов'язку виконати зобов'язання після усунення обставин, які унеможливили його виконання, в тому числі, не усуває обов'язку сплатити кошти за вже отримані послуги [4, с. 9].

Законодавець наводить приблизний перелік форс-мажорних обставин (ч.1 ст. 14-1 Закону), проте не обмежується виключно ними і допускає існування інших, прямо не поійменованих у нормах. Разом із тим вирішальне значення для кваліфікації обставини як форс-мажору має не її формальне зазначення в Законі (або в умовах договору, окремо погоджених сторонами), а відповідність встановленим ознакам надзвичайності та невідвортності. Розвиваючи ці положення, судова практика їх конкретизує, визначаючи наступні елементи форс-мажорних обставин: вони не залежать від волі учасників цивільних (господарських) відносин; мають надзвичайний характер; є невідвортними; унеможливають виконання зобов'язань за даних умов здійснення господарської діяльності [5], а в процесуальному аспекті – не мають преюдиційного характеру [6, 7]. Зазначене дозволяє відмежувати форс-мажор від господарського (підприємницького) ризику, недобросовісної поведінки сторони та ухилення від виконання зобов'язання.

Таким чином, у період дії воєнного стану, який є форс-мажорною обставиною, боржник може бути звільнений від відповідальності за невиконання зобов'язання, проте це ніяк не впливає на звільнення його від загального обов'язку виконувати зобов'язання. Після припинення дії форс-мажорних обставин боржник повинен продовжити виконання договору, якщо інші наслідки не були визначені сторонами або судом.

2. Введення в Україні воєнного стану з 24 лютого 2022 року не змінило підходів до кваліфікації обставин як форс-мажорних та порядку їх засвідчення, що, як і раніше, здійснюється Торгово-промисловою палатою України (далі – ТПП) та уповноваженими нею регіональними торгово-промисловими палатами шляхом видачі сертифіката про такі обставини відповідно до статей 14 та 14-1 Закону та Регламенту засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затвердженого Рішенням Президії ТПП України від 18.12.2014 р. № 44(5) [8]. Отже, оприлюднення Торгово-промисловою палатою України офіційного Листа від 28.02.2022 [9], у якому військову агресію Російської Федерації проти України та запровадження воєнного стану було визнано форс-мажорною обставиною (обставиною непереборної сили), мало на меті спрощення процедури засвідчення таких обставин та позбавлення всіх, кого це стосується, обов'язкового звернення до ТПП. Так, згідно з ним особа, яка

порушує зобов'язання у період дії воєнного стану, має право долучати даний Лист до свого повідомлення про форс-мажорні обставини. Проте, аналіз розміщеного на сайті звернення ТПП [10] доводить, що цей порядок застосовується з метою інформування контрагента про настання обставин, що унеможливають виконання зобов'язань, і є допустимим в тих випадках, коли вирішення сторонами спірних питань відбувається мирним шляхом, та, відповідно, не може застосовуватись у разі розгляду спорів судом.

Верховний Суд підтверджує це і не визнає можливість застосування Листа за аналогією сертифікату ТПП [11], оскільки він не містить ідентифікуючих ознак конкретного договору, контракту, угоди тощо, виконання яких стало неможливим через наявність зазначених обставин [12].

Наведене дозволяє констатувати, що сторона, яка посилається на воєнний стан як на форс-мажорну обставину, повинна довести в суді не лише сам факт існування таких обставин, в тому числі засвідчений сертифікатом ТПП, а й їхній безпосередній вплив на виконання нею обов'язків після запровадження воєнного стану. Однак на практиці боржники нерідко посилаються на війну не лише як на підставу не сплачувати неустойку та не відшкодовувати збитки, а фактично як на підставу невиконання договору.

3. Окрему увагу слід звернути на грошові зобов'язання, порушення яких стали особливо поширеними в умовах воєнного стану. Відповідно до ст.625 ЦК України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, не звільняється від відповідальності за неможливість його виконання, і повинен сплатити на вимогу кредитора нарахування, передбачені ч.2 ст.625 ЦК України (сума боргу з урахуванням індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом). Раніше при розгляді судами справ щодо їх стягнення неодноразово підкреслювалось: інфляційні нарахування та 3% річних мають компенсаційний, а не штрафний характер, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу кредитора, – в такий спосіб відшкодовуються матеріальні втрати (збитки) кредитора від знецінення грошових коштів внаслідок інфляційних процесів та отримується компенсація (плата) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами [13]. Інфляційні нарахування та 3% річних входять до складу грошового зобов'язання, а право на їх стягнення є мінімальною гарантією захисту майнових прав кредитора: воно унеможливує ситуації, за яких боржник повертатиме кредитору кошти, які через інфляційні процеси матимуть іншу цінність порівняно з моментом, коли такі кошти були отримані (у тому числі у вигляді прострочення оплати відповідних товарів та послуг) [14].

Виходячи з наведеного, нарахування, які передбачені у положеннях ст.625 ЦК України, не є тією відповідальністю, від якої особа може бути звільнена у разі дії форс-мажору відповідно до ст.617 ЦК України. У справах, які розглядались Верховним Судом щодо відповідальності боржника за зобов'язаннями в умовах воєнного стану, було чітко розмежовано сферу дії цих

статей: на грошові зобов'язання не поширюється дія ст.617 ЦК України, оскільки нею встановлено загальні підстави звільнення особи від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок дії непереборної сили, у той час як норми ст.625 ЦК України, яка визначає відповідальність за порушення саме грошового зобов'язання незалежно від наявності чи відсутності вини боржника, є спеціальними, конкретизуючими і не передбачають жодних підстав звільнення від відповідальності за неможливість виконання грошового зобов'язання (ч.1 ст.625 ЦК України) [15].

Зауважимо, що введення воєнного стану справляє істотний вплив на грошові зобов'язання, але не в контексті його розуміння як форс-мажорних обставин. Так, згідно з п. 18 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України у разі прострочення виконання грошового зобов'язання за договорами позики або кредитними договорами у період дії в Україні воєнного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування позичальник звільняється від відповідальності за ст. 625 ЦК України, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення (платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані з 24 лютого 2022 року за порушення строків виконання за такими договорами, підлягають списанню кредитодавцем (позикодавцем)). Відповідно, ці положення мають обмежену сферу застосування: по-перше, вони виключають відповідальність боржників, що настала у зв'язку із простроченням виконання грошового зобов'язання, яке виникло на підставі договорів позики або кредиту, і не поширюються на інші грошові зобов'язання (як договірні, так і недоговірні); по-друге, як і будь-яке інше порушення таке прострочення не звільняє від обов'язку виконати позикове зобов'язання в натурі, а саме – повернути основну суму боргу (тіло кредиту) та проценти як плата за користування чужими грошовими коштами (складові основного зобов'язання).

З огляду на наведене звільнення боржника від відповідальності потребує чіткого розмежування випадків, коли це викликано дією форс-мажорних обставин, та коли це є наслідком дії інших правових механізмів.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>
2. Закон України Про торгово-промислові палати в Україні від 02.12.1997 р. №671/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/671/97-%D0%B2%D1%80>
3. Мельник О. О. Договірне застереження про форс-мажор за цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2018. 197 с.
4. Кацюба К., Конюхова М. Форс-мажор як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 1. С. 4-10.
5. Постанова Верховного Суду від 25.01.2022 р. у справі № 904/3886/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102797678>

6. Постанова Верховного Суду від 16.07.2019 р. у справі № 917/1053/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83087003>
7. Постанова Верховного Суду від 09.11.2021 р. у справі № 913/20/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101240273>
8. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затвердженого Рішенням Президії ТПП України від 18.12.2014 р. № 44(5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0044571-14#Text>
9. Лист Торгово-промислової палати України щодо засвідчення форс-мажорних обставин від 28.02.2022 р. №2024/02.0-7.1. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/621c8a543cda9382669631.pdf>
10. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України. URL: <https://uccr.org.ua/services/zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin>
11. Постанова Верховного Суду від 07.06.2023 р. у справі № 912/750/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111457121>
12. Постанова Верховного Суду від 15.06.2023 р. у справі № 910/8580/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111675747>
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.11.2019 р. у справі №127/15672/16-ц (провадження № 14-254цс19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85743708>.
14. Постанова Верховного Суду від 11.07.2023 р. у справі №910/15410/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112227381>
15. Постанова Верховного Суду від 13.09.2023 р. у справі № 910/8741/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114750973>

Органи місцевого самоврядування як суб'єкти конституційного судочинства: досвід Німеччини, Чехії та Іспанії

Фокіна Марина Юріївна, здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня
Факультет прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Місцеве самоврядування є одним із фундаментальних інститутів демократичної держави та важливим елементом децентралізованої системи публічної влади. Конституційне закріплення права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення потребує наявності ефективних механізмів його захисту від можливого втручання органів державної влади. Особливого значення у цьому контексті набувають засоби конституційного судового захисту, які дозволяють органам місцевого самоврядування безпосередньо відстоювати гарантовану їм автономію. У низці європейських держав муніципалітети наділені правом звернення до органів конституційної юрисдикції через спеціальні процедури, адаптовані до їхнього публічно-правового статусу. Аналіз таких механізмів становить інтерес не лише з теоретичної точки зору, а й у контексті подальшого розвитку гарантій місцевого самоврядування в Україні.

Однією з найбільш розвинених моделей конституційного захисту місцевого самоврядування є німецька. Право громад на самоврядування закріплене у пункті 2 статті 28 Основного Закону Федеративної Республіки Німеччина [1]. Ця норма гарантує муніципалітетам право самостійно вирішувати всі справи місцевого співтовариства в межах закону та становить одну з основ німецької системи місцевого самоврядування. Конституційна гарантія доповнюється спеціальним механізмом судового захисту – муніципальною конституційною скаргою, передбаченою підпунктом 4b пункту 1 статті 93 Основного Закону та статтями 91–95 Закону про Федеральний конституційний суд [2].

Особливістю німецької моделі є те, що органи місцевого самоврядування розглядаються як самостійні суб'єкти конституційного права. На відміну від більшості органів публічної влади, які не можуть посилатися на порушення власних прав, муніципалітети наділені можливістю захищати гарантовану їм сферу самоврядування у Федеральному конституційному суді. Це пояснюється тим, що право на місцеве самоврядування має не лише організаційний, а й конституційно-правовий характер.

Предметом муніципальної конституційної скарги можуть бути федеральні або земельні закони, а також інші владні акти, якщо вони порушують гарантовану статтею 28 Основного Закону автономію місцевого самоврядування. При цьому заявник повинен довести, що відповідне порушення

є безпосереднім, актуальним та стосується саме його правового становища. Федеральний конституційний суд послідовно виходить із того, що муніципалітет не може оскаржувати нормативні акти абстрактно або діяти від імені інших суб'єктів. Таким чином забезпечується зв'язок між предметом спору та конституційно гарантованими правами конкретної громади.

Важливим елементом німецької моделі є принцип субсидіарності. У випадках, коли законодавство відповідної землі передбачає можливість звернення до конституційного суду землі щодо захисту права на самоврядування, пріоритет надається саме цьому механізму [3]. Такий підхід відображає федеративний характер державного устрою Німеччини та дозволяє розподілити навантаження між федеральним і земельним рівнями конституційного контролю. Водночас він не позбавляє муніципалітети можливості отримати ефективний судовий захист.

Значний інтерес становить і чеська модель конституційного захисту місцевого самоврядування. Відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 87 Конституції Чеської Республіки Конституційний суд вирішує справи за скаргами органів територіального самоврядування на незаконне втручання держави [4]. Більш детальне регулювання міститься у Законі про Конституційний суд № 182/1993, зокрема у підпункті «b» пункту 1 статті 72 [5].

На відміну від Німеччини, де муніципальна конституційна скарга значною мірою наближена до класичної конституційної скарги, чеський підхід ґрунтується на чіткому відмежуванні захисту права на самоврядування від захисту основоположних прав людини. Конституційний суд Чехії неодноразово наголошував, що право на місцеве самоврядування має інституційний характер і не належить до категорії основоположних прав та свобод, гарантованих Хартією основних прав і свобод. Саме тому органи місцевого самоврядування не можуть використовувати загальну конституційну скаргу, а повинні звертатися до суду через спеціальну муніципальну конституційну скаргу.

Особливістю чеської моделі є також визначення належного суб'єкта звернення. Таким суб'єктом виступає не муніципалітет як юридична особа, а відповідна рада муніципалітету або регіону, яка повинна ухвалити рішення про подання скарги. Такий підхід пояснюється тим, що саме представницький орган є носієм волі територіального самоврядування [6]. Крім того, законодавство передбачає обов'язкове представництво адвокатом, що має забезпечити належний рівень юридичного обґрунтування звернень до Конституційного суду.

У межах розгляду муніципальної конституційної скарги Конституційний суд Чехії перевіряє не лише факт порушення права на самоврядування, а й законність втручання органів державної влади. Предметом перегляду можуть бути як рішення адміністративних органів, так і судові рішення, якщо вони впливають на гарантовану сферу автономії місцевого самоврядування. У разі встановлення порушення Конституційний суд має право скасувати відповідне рішення або зобов'язати державний орган припинити неправомірне втручання.

Водночас суд не підміняє собою інші органи влади та не вирішує справу по суті замість них, що відповідає загальним принципам конституційного судочинства.

Ще один підхід демонструє Іспанія. Конституція Іспанії закріплює місцеву автономію у статтях 137 та 140, визначаючи муніципалітети та провінції складовими територіальної організації держави [7]. Однак тривалий час конституційні гарантії місцевого самоврядування не супроводжувалися можливістю їх безпосереднього захисту в Конституційному суді. Органи місцевого самоврядування могли звертатися до судів загальної юрисдикції, але не мали власного процесуального механізму конституційного захисту.

Ситуація змінилася після прийняття Органічного закону № 7/1999, яким були внесені зміни до Органічного закону про Конституційний суд № 2/1979 [8]. У результаті було запроваджено спеціальний інститут конфлікту на захист місцевої автономії. Його поява значною мірою пов'язується з необхідністю реалізації положень статті 11 Європейської хартії місцевого самоврядування, відповідно до якої органи місцевого самоврядування повинні мати право на судовий захист для забезпечення вільного здійснення своїх повноважень.

На відміну від Німеччини та Чехії, іспанська модель побудована на більш складній процедурі доступу до конституційного правосуддя. Якщо закон або інший нормативний акт стосується лише одного муніципалітету чи провінції, вони можуть виступати заявниками самостійно. Проте у більшості випадків законодавство вимагає об'єднання зусиль кількох муніципалітетів або провінцій, які повинні представляти встановлену законом частину населення чи території. Такий підхід пояснюється прагненням законодавця обмежити кількість потенційних звернень до Конституційного суду та водночас забезпечити захист інтересів місцевого самоврядування.

Ще однією особливістю є необхідність отримання попереднього висновку Державної ради або відповідного консультативного органу автономної спільноти. Лише після проходження цього етапу можливе звернення до Конституційного суду [9]. Фактично така процедура виконує функцію попереднього фільтра та спрямована на відсів необґрунтованих спорів. Водночас вона свідчить про більш стриманий підхід іспанського законодавця до надання органам місцевого самоврядування прямого доступу до конституційного судочинства.

Порівняльний аналіз розглянутих моделей дозволяє зробити висновок, що вони ґрунтуються на різному розумінні правової природи місцевого самоврядування. Німеччина виходить із концепції муніципалітету як носія конституційно гарантованого права на самоврядування. Чехія акцентує увагу на інституційному характері місцевого самоврядування та необхідності його захисту через спеціальну процесуальну форму. Іспанія розглядає місцеву автономію насамперед як елемент конституційного балансу між різними рівнями публічної влади, що обумовлює застосування більш складної та колективної моделі захисту.

Водночас усі три держави виходять із спільного розуміння того, що місцеве самоврядування потребує не лише конституційного закріплення, а й реальних юридичних гарантій його здійснення. Надання органам місцевого самоврядування можливості звертатися до органів конституційної юрисдикції дозволяє забезпечити додатковий контроль за дотриманням принципу децентралізації та сприяє підтриманню балансу між місцевою і державною владою.

Отже, досвід Німеччини, Чехії та Іспанії демонструє різні підходи до участі органів місцевого самоврядування у конституційному судочинстві, проте всі вони спрямовані на забезпечення ефективного захисту місцевої автономії. Аналіз цих моделей свідчить, що наявність спеціальних механізмів конституційного захисту є важливою складовою функціонування сучасного місцевого самоврядування. Для України цей досвід має практичне значення в умовах продовження реформи децентралізації та пошуку додаткових гарантій місцевої автономії. У зв'язку з цим доцільним видається обговорення можливості запровадження спеціального механізму звернення органів місцевого самоврядування до Конституційного Суду України щодо порушення конституційних гарантій їхньої діяльності. Такий підхід дозволив би посилити судовий захист місцевого самоврядування та забезпечити більш ефективну реалізацію принципу децентралізації публічної влади.

Список використаних джерел

1. Основний закон Федеративної Республіки Німеччина від 23 травня 1949 р. Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/germany.pdf>
2. Закон про Федеральний конституційний суд від 11 серпня 1993 року. Bundesverfassungsgerichtsgesetz – BVerfGG. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bverfgg/englisch_bverfgg.html
3. Kommunalverfassungsbeschwerde, Art. 93 I Nr. 4b GG, §§ 13 Nr. 8a, 91ff. BVerfGG. (n.d.). Jura Online. URL: <https://jura-online.de/lernen/kommunalverfassungsbeschwerde-art-93-i-nr-4b-gg-13-nr-8a-91ff-bverfgg/3835/excursus/>
4. Конституція Чеської Республіки від 16 грудня 1992 року. Ústava České republiky. URL: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
5. Закон про Конституційний Суд № 182/1993 від 29.06.1993. Zákon č. 182/1993 Sb. Zákon o Ústavním soudu. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>
6. Šedová, N. Constitutional Court: municipalities must defend the right to self-government exclusively through a municipal complaint [Електронний ресурс] // Dostupný advokát. – 2026. URL: <https://dostupnyadvokat.cz/en/blog/constitutional-court-municipalities-must-defend-the-right-to-self-government-exclusively-through-a-municipal-complaint>
7. Конституція Іспанії від 29.12.1978. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>

8. Органічний закон 7/1999 від 21 квітня, що вносить зміни до Органічного закону 2/1979 від 3 жовтня. Ley Orgánica 7/1999, de 21 de abril, de modificación de la Ley Orgánica 2/1979, de 3 de octubre, del Tribunal Constitucional. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1999-8927>

9. Конфлікти на захист місцевої автономії. Conflictos en defensa de la autonomía local. Tribunal Constitucional de España (2016). URL: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/Composicion-Organizacion/competencias/Paginas/07-Conflictos-en-defensa-de-la-autonomia-local.aspx>

Вплив воєнного стану на процес європейської інтеграції в Україні

Кравчук Богдан Олександрович, студент 1 курсу денної форми здобуття освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право»

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

Цвєткова Ю.В., д.ю.н., доцент

Європейська інтеграція є одним із ключових напрямів зовнішньої та внутрішньої політики України. Після початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року та запровадження воєнного стану процес набуття членства в Європейському Союзі отримав новий політичний та правовий вимір. Незважаючи на складні безпекові умови, Україна продемонструвала здатність продовжувати реформи та виконувати зобов'язання, необхідні для подальшої інтеграції до європейського правового простору.

Воєнний стан, як особливий правовий режим, передбачає тимчасове обмеження окремих прав і свобод громадян, розширення повноважень органів державної влади та концентрацію ресурсів держави на забезпеченні оборони. На перший погляд, такі умови можуть уповільнювати процес європейської інтеграції через необхідність спрямування значної частини фінансових, кадрових та організаційних ресурсів на потреби національної безпеки. Водночас воєнний стан став каталізатором низки реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інституцій, підвищення прозорості державного управління та боротьбу з корупцією.

Разом із тим воєнний стан створює низку об'єктивних труднощів для виконання критеріїв членства в ЄС. Насамперед це стосується забезпечення належного функціонування демократичних інститутів в умовах воєнних дій. Тимчасові обмеження окремих прав і свобод, необхідність централізації управлінських рішень та посилення ролі органів виконавчої влади можуть викликати занепокоєння щодо дотримання принципів верховенства права та демократичного врядування.

Крім того, значні фінансові ресурси держави спрямовуються на потреби оборони та відновлення пошкодженої інфраструктури, що може ускладнювати реалізацію окремих реформ. Водночас підтримка міжнародних партнерів та фінансова допомога Європейського Союзу частково компенсують зазначені ризики та дозволяють продовжувати виконання євроінтеграційних зобов'язань.

Важливим аспектом є також адаптація правової системи України до вимог ЄС у сфері захисту прав людини. Незважаючи на умови воєнного стану, Україна зобов'язана забезпечувати дотримання основоположних прав і свобод відповідно

до міжнародних стандартів та положень Європейської конвенції з прав людини. Саме тому особливого значення набуває ефективний парламентський і судовий контроль за реалізацією заходів воєнного стану.

Перспективи європейської інтеграції України значною мірою залежатимуть від успішності поєднання безпекових потреб держави з продовженням системних реформ. Практика останніх років свідчить про те, що навіть в умовах війни Україна здатна виконувати взяті на себе міжнародні зобов'язання та здійснювати необхідні інституційні перетворення. У цьому контексті воєнний стан слід розглядати не лише як фактор ризику, а й як каталізатор модернізації державного управління та прискорення інтеграції до європейського правового простору.

Невід'ємним елементом *acquis* ЄС є практика Суду Європейського Союзу. Суд забезпечує однакове тлумачення та застосування права ЄС на всій території Союзу. Особливість правової системи ЄС полягає в тому, що судова практика фактично стала одним із джерел права. Саме в рішеннях Суду ЄС були сформульовані фундаментальні принципи європейського правопорядку.

Таким чином, воєнний стан має подвійний вплив на процес європейської інтеграції України. З одного боку, він створює додаткові труднощі для реалізації реформ та виконання євроінтеграційних зобов'язань. З іншого боку, війна стала фактором консолідації українського суспільства та міжнародної підтримки України, що сприяло суттєвому прискоренню її руху до членства в Європейському Союзі. Перспективи подальшої інтеграції значною мірою залежатимуть від здатності держави поєднати потреби національної безпеки з виконанням критеріїв членства в ЄС.

Отже, воєнний стан має неоднозначний вплив на процес європейської інтеграції України. З одного боку, він створює додаткові виклики, пов'язані з необхідністю забезпечення національної безпеки, відновлення економіки та дотримання демократичних стандартів. З іншого боку, саме війна сприяла безпрецедентному зближенню України та Європейського Союзу, прискоренню переговорного процесу та посиленню міжнародної підтримки українських реформ. За умови подальшого виконання вимог ЄС та збереження високих темпів реформування держави перспективи набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі залишаються реалістичними та стратегічно важливими для розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України. (1996, 28 червня). № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». (2015, 12 травня). № 389-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. (2014, 27 червня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
4. European Council. (2022, June 23–24). *European Council conclusions, 23–24 June 2022*. <https://www.consilium.europa.eu>

Секція: Міжнародні відносини

Cross-Cultural Communication in International Relations

Yuliia Pavlenko, Higher Education Student
Faculty of International Relations, Political Science and Sociology
Department of International Relations
Odesa I.I. Mechnikov National University

Abstract

Cross-cultural communication has become an essential component of international relations in the modern globalized world. Diplomatic cooperation, political dialogue, international business, and intercultural partnerships increasingly depend on the ability of individuals and institutions to communicate effectively across cultural boundaries. Differences in language, values, traditions, and communication styles may either strengthen international cooperation or create misunderstandings and conflicts. This article examines the role of cross-cultural communication in international relations, analyzes the major barriers to intercultural interaction, and highlights the importance of cultural awareness in diplomatic and political processes. Particular attention is given to globalization, digital communication, and the development of intercultural competence among international actors.

The intensification of globalization has significantly expanded communication between representatives of different cultures. International organizations, governments, educational institutions, and multinational companies constantly interact in multicultural environments where successful communication plays a decisive role.

In international relations, communication is not limited to the exchange of information. It also involves understanding cultural norms, behavioral patterns, social expectations, and symbolic meanings. Even minor cultural misunderstandings may influence negotiations, diplomatic cooperation, or political decision-making.

As international cooperation continues to grow, the ability to communicate across cultures becomes increasingly valuable for diplomats, political leaders, and global professionals.

Cross-cultural communication refers to interaction between individuals or groups representing different cultural backgrounds. It includes verbal and nonverbal communication, social behavior, traditions, values, and attitudes that influence mutual understanding.

Researchers emphasize that culture shapes the way people interpret messages, express emotions, and respond to social situations. Communication styles may vary significantly between societies. Some cultures prefer direct and explicit communication, while others rely more on indirect expressions and contextual understanding.

Effective intercultural communication requires openness, tolerance, empathy, and the ability to adapt to different communicative environments.

International relations are strongly influenced by cultural interaction. Diplomatic negotiations, peacebuilding initiatives, and international partnerships depend not only on political interests but also on mutual understanding between nations.

Cross-cultural competence helps diplomats avoid stereotypes, reduce tension, and establish constructive dialogue. Cultural sensitivity is particularly important during international negotiations where misunderstanding may negatively affect cooperation.

Moreover, intercultural communication contributes to the development of soft power. Countries often use cultural diplomacy, educational exchange programs, and international cultural projects to strengthen their global image and promote international collaboration.

Despite the growing importance of global interaction, numerous barriers continue to complicate communication between cultures.

One of the most common obstacles is language difference. Even when participants speak a common language, meanings and interpretations may vary because of cultural context and communication habits.

Stereotypes and ethnocentrism also create difficulties. Individuals sometimes evaluate other cultures according to their own social norms, which may lead to prejudice and misunderstanding.

Nonverbal communication presents another challenge. Gestures, eye contact, physical distance, and emotional expression often have different meanings across cultures. Misinterpreting such signals may negatively influence interpersonal and diplomatic relationships.

Digital technologies have transformed intercultural communication in international relations. Social media platforms, online conferences, and instant communication tools allow people from different countries to interact more frequently than ever before.

Global communication networks facilitate international cooperation in education, politics, economics, and science. At the same time, the digital environment may also intensify cultural misunderstandings because online interaction often lacks emotional and contextual cues.

The rapid spread of information requires individuals to develop digital communication skills alongside intercultural competence.

Educational institutions play an important role in preparing individuals for communication in multicultural environments. Universities increasingly introduce courses related to intercultural communication, international relations, and global citizenship.

Student exchange programs, international conferences, and multicultural academic projects help young people gain practical intercultural experience and develop tolerance toward cultural diversity.

Language learning also contributes to better intercultural understanding because it allows individuals to become familiar with different cultural perspectives and communication styles.

The importance of cross-cultural communication will continue to grow as globalization expands international interaction. Migration, technological development, and international cooperation create increasingly multicultural societies where communication skills become essential.

Researchers highlight the need for further studies examining the influence of culture on diplomacy, international conflict resolution, and global governance. Special attention is also given to the ethical aspects of intercultural dialogue and digital communication.

Conclusion

Cross-cultural communication plays a vital role in modern international relations. It promotes cooperation, reduces misunderstandings, and strengthens diplomatic interaction between countries. Cultural awareness and intercultural competence are becoming increasingly important in a world characterized by globalization and digital connectivity. Effective communication across cultures requires openness, empathy, and respect for diversity. Developing these skills can contribute to more productive international dialogue and stronger global partnerships.

References

1. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2023). *Public Diplomacy and Cultural Cooperation of Ukraine*.
<https://mfa.gov.ua/en>
2. Ukrainian Institute. (2023). *Cultural Diplomacy of Ukraine: International Communication and Global Image*.
<https://ui.org.ua/en>
3. National Institute for Strategic Studies (Ukraine). (2022). *Ukraine in the System of International Communications and Global Relations*.
<https://niss.gov.ua/en>
4. Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv. (2023). *Research on Cross-Cultural Communication in Diplomacy*.
<https://international.lnu.edu.ua> (institutional publications and research portal)
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Internationalization of Higher Education in Ukraine*.
<https://mon.gov.ua/en>
6. Ukrainian Diplomatic Academy. (2023). *Training Diplomats for Cross-Cultural Communication in International Relations*.
<https://da.mfa.gov.ua/en>
7. National Academy of Sciences of Ukraine. (2022). *Globalization, Cultural Interaction and International Relations: Analytical Report*.
<https://nas.gov.ua/EN>

8. Hryhorii Skovoroda Institute of Philosophy, NAS of Ukraine. (2023). *Cultural Identity and Intercultural Dialogue in a Globalized World*.
<https://www.filosof.com.ua>
9. Kyiv National Linguistic University. (2023). *Intercultural Communication in Language Education and International Studies*.
<https://knlu.edu.ua/en>
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *Law on Education (International Cooperation and Academic Mobility Provisions)*.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?lang=en>

Секція: Медицина

Eating Disorders in the Modern World: Psychological and Medical Perspectives

Nataliia Ruban, Student
Faculty of Medicine
Odesa National Medical University

Eating disorders have become one of the most discussed mental health problems of recent decades. Although these conditions are often associated only with food or body weight, their impact is much deeper and affects both psychological and physical well-being. Disorders such as anorexia nervosa, bulimia nervosa, and binge eating disorder influence emotional stability, self-perception, social relationships, and overall quality of life [1].

The growing attention to eating disorders is connected not only with medical concerns, but also with social and cultural changes. Modern society places strong emphasis on appearance, productivity, and external success. Social media platforms continuously expose people to unrealistic beauty standards and carefully edited images that may gradually affect self-esteem and body perception. Constant comparison with others often creates feelings of dissatisfaction, anxiety, and pressure to achieve an “ideal” appearance.

At the same time, eating disorders cannot be explained only by cultural influences. Psychologists emphasize that these conditions usually develop through a combination of emotional, biological, and social factors. Perfectionism, chronic stress, traumatic experiences, low self-esteem, anxiety, and difficulties with emotional regulation may all contribute to the development of disordered eating behaviors [2-3].

Many individuals with eating disorders describe food not simply as nutrition, but as a way to cope with emotions, regain control, or reduce internal tension. Because of this, eating disorders are closely connected with mental health and emotional experiences rather than appearance alone.

One of the most dangerous aspects of eating disorders is that they are often difficult to recognize at early stages. People may hide symptoms, avoid discussing their struggles, or even believe that their behavior is “normal” or socially acceptable. In some cases, unhealthy eating habits are incorrectly praised as discipline, self-control, or commitment to fitness [4].

The physical consequences of eating disorders may affect nearly every system of the body. Malnutrition, hormonal imbalance, cardiovascular complications, digestive problems, weakened immunity, and chronic fatigue are among the most common medical effects. Severe forms of eating disorders may become life-threatening and require long-term multidisciplinary treatment [5,6].

The psychological impact is equally significant. Individuals struggling with eating disorders frequently experience guilt, shame, emotional isolation, obsessive thoughts about food or body image, and increased levels of anxiety or depression. Many patients report feeling trapped in repetitive behavioral patterns that are difficult to stop even when they recognize the harm they cause.

Another important issue involves the growing number of adolescents and young adults affected by eating disorders. During adolescence, self-image and social acceptance often become especially important, making young people more vulnerable to appearance-related pressure. Exposure to online content promoting extreme dieting, unrealistic body ideals, or toxic fitness culture may intensify psychological vulnerability [7].

However, eating disorders can affect people of different ages, genders, and social backgrounds. Although these conditions are frequently associated with young women, researchers increasingly emphasize that men, children, and older adults may also experience disordered eating behaviors. Stereotypes about who “should” have an eating disorder sometimes prevent people from seeking professional help [8].

Recovery from eating disorders is rarely linear. Treatment usually requires not only nutritional rehabilitation, but also psychological support aimed at understanding emotional triggers, improving self-esteem, and developing healthier coping strategies. Psychotherapy, family support, psychiatric care, and medical monitoring often play equally important roles during recovery [9].

An essential part of recovery involves rebuilding the relationship with one’s body and learning to separate self-worth from appearance or weight. This process may take time and requires emotional safety, patience, and supportive environments rather than judgment or criticism.

Public discussion about eating disorders has become increasingly important because silence and stigma often worsen psychological suffering. Open conversations about mental health, emotional vulnerability, and body image may help reduce feelings of shame and encourage individuals to seek help earlier.

Educational institutions, healthcare systems, families, and media platforms all influence how society understands eating disorders. Promoting realistic body representation, emotional awareness, and psychological support may contribute to healthier attitudes toward food, appearance, and self-perception.

Eating disorders therefore represent not only a medical condition, but also a complex psychological and social issue closely connected with emotional well-being and identity. Their growing prevalence highlights the importance of compassionate treatment approaches, mental health education, and supportive environments that prioritize recovery rather than unrealistic standards.

References

1. Maksymenko S. D. General Psychology. Kyiv: Center of Educational Literature, 2008.

2. Tytarenko T. M. Psychology of Personality in Modern Society. Kyiv: Karavela, 2013.
3. Karamushka L. M. Psychological Health of Personality in Conditions of Social Change // Actual Problems of Psychology. 2020. Vol. 1. No. 55. P. 15–23.
4. Kokun O. M. Psychology of Stress Resistance of Personality. Kyiv: Institute of Psychology named after H. S. Kostiuk of the NAES of Ukraine, 2021.
5. Savchyn M. V. Developmental Psychology. Kyiv: Akademydav, 2011.
6. Bondarchuk O. I. Fundamentals of Family Psychology. Kyiv: MAUP, 2001.
7. Panko S. M. Psychological Features of Emotional Disorders in Adolescents // Medical Psychology. 2019. No. 2. P. 42–48.
8. Ministry of Health of Ukraine. Mental Health and Eating Disorders: Informational Materials for Adolescents and Parents. Kyiv, 2023.
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. Psychological Support and Emotional Well-Being of Students: Methodological Recommendations. Kyiv, 2022.

Профілактика серцево-судинних захворювань: сучасний погляд

Кириченко Аліна, студентка
Медичний факультет
Одеський національний медичний університет

Серцево-судинні захворювання залишаються однією з провідних причин передчасної смертності у світі. Попри значний розвиток кардіології, кількість пацієнтів із порушеннями роботи серця та судин продовжує зростати. У статті розглянуто сучасне бачення профілактики серцево-судинних патологій, проаналізовано вплив способу життя, емоційного стану та повсякденних звичок на здоров'я людини. Особливу увагу приділено значенню раннього виявлення факторів ризику та формуванню культури профілактичної медицини [5].

Ще кілька десятиліть тому серцево-судинні захворювання переважно асоціювалися зі старшим віком. Сьогодні ситуація поступово змінюється: порушення артеріального тиску, серцевого ритму та обміну речовин дедалі частіше виявляють у молодих людей.

Сучасний темп життя, недостатня рухова активність, постійне емоційне перенавантаження та нерегулярне харчування створюють додаткове навантаження на серцево-судинну систему. Людина часто звертає увагу на проблему лише тоді, коли вже з'являються виражені симптоми [5].

Саме тому профілактика сьогодні розглядається як один із найефективніших способів збереження здоров'я та попередження серйозних ускладнень.

Стан серцево-судинної системи значною мірою залежить від щоденних звичок людини. Навіть незначні, але постійні негативні фактори здатні поступово впливати на судини та роботу серця.

Надлишок швидкої їжі, дефіцит сну, низький рівень фізичної активності та тривалий стрес формують умови для розвитку гіпертонії, атеросклерозу та інших патологій [6].

Водночас здоровий спосіб життя не потребує радикальних змін. У багатьох випадках позитивний ефект дають регулярний режим дня, помірна фізична активність і збалансоване харчування.

У сучасній медицині харчування розглядається не лише як джерело енергії, але і як важливий фактор профілактики захворювань.

Надмірне споживання солі, цукру та продуктів із високим вмістом насичених жирів негативно впливає на стан судин і сприяє підвищенню рівня холестерину.

Натомість раціон із достатньою кількістю овочів, риби, клітковини та рослинних жирів допомагає підтримувати нормальний обмін речовин і знижує ризик серцевих ускладнень.

Сучасні рекомендації все частіше акцентують увагу саме на стабільних здорових звичках, а не на короткотривалих обмеженнях.

Рухова активність позитивно впливає не лише на фізичний стан організму, а й на загальне самопочуття людини. Регулярні фізичні навантаження покращують кровообіг, допомагають контролювати вагу та підтримують нормальну роботу серця [6].

Для профілактики не обов'язково займатися професійним спортом. Навіть помірна активність — прогулянки, плавання, їзда на велосипеді або ранкова зарядка – може суттєво покращити стан серцево-судинної системи.

Особливо важливо формувати звичку до руху ще в молодому віці.

Останніми роками медики все частіше звертають увагу на зв'язок між психологічним станом і роботою серця.

Постійне нервово напруження, тривожність та хронічна втома можуть провокувати підвищення артеріального тиску й порушення серцевого ритму.

У профілактичній медицині дедалі більшого значення набувають техніки управління стресом, нормалізація режиму сну та підтримання емоційного балансу.

Таким чином, турбота про психічне здоров'я стає важливою складовою профілактики серцево-судинних захворювань.

Сучасні технології поступово змінюють підхід до контролю за станом здоров'я. Мобільні застосунки, фітнес-браслети та цифрові сервіси дозволяють відстежувати пульс, рівень фізичної активності та якість сну.

Такі інструменти допомагають людині більш усвідомлено ставитися до власного організму та своєчасно звертати увагу на можливі порушення.

Крім того, у медицині активно розвивається персоналізований підхід, який враховує індивідуальні особливості пацієнта та його спосіб життя.

Висновки

Профілактика серцево-судинних захворювань сьогодні виходить далеко за межі традиційних медичних рекомендацій. Вона охоплює спосіб життя, харчування, фізичну активність, емоційний стан та рівень медичної культури населення. Сучасний підхід до збереження здоров'я базується на усвідомленому ставленні людини до власного організму та ранньому попередженні факторів ризику. Саме профілактична медицина може стати основою для зниження поширеності серцево-судинних патологій у майбутньому.

Список використаних джерел

1. World Health Organization. *Cardiovascular Diseases (CVDs)*. Geneva : WHO, 2024.
2. European Society of Cardiology. *Guidelines on Cardiovascular Disease Prevention*. European Heart Journal, 2021.
3. Libby P. *Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine*. Elsevier, 2022.

4. American Heart Association. *Lifestyle Changes for Heart Attack Prevention*. Dallas : АНА, 2023.
5. Коваленко В. М. Сучасні підходи до профілактики серцево-судинних захворювань // Український кардіологічний журнал. 2022. № 3. С. 15–22.
6. Мітченко О. І. Основи профілактичної кардіології // Медицина сьогодні і завтра. 2021. № 2. С. 44–49.
7. Harvard Medical School. *Nutrition and Cardiovascular Health*. Boston : Harvard Health Publishing, 2022.
8. National Institutes of Health. *Heart Health and Prevention Strategies*. Bethesda : NIH, 2023.

Особливості дистанційного навчання в сучасній школі

Максименко Олексій Вікторович, здобувач вищої освіти
Соціально-гуманітарний факультет
Західноукраїнський національний університет

Вступ

Сучасна система освіти за останні роки зазнала суттєвих змін. Однією з головних причин стало активне впровадження дистанційного навчання. Спочатку така форма освіти стала необхідністю під час пандемії COVID-19, а згодом — важливою складовою навчального процесу в умовах воєнного стану в Україні. Для багатьох шкіл дистанційне навчання стало єдиною можливістю продовжити освітній процес та забезпечити доступ дітей до знань [1].

Сьогодні дистанційне навчання вже не сприймається як тимчасове явище. Воно стало частиною сучасної освіти та суттєво вплинуло на роботу вчителів, учнів і батьків. Водночас така форма навчання має не лише переваги, а й низку труднощів, які впливають на якість освіти та психологічний стан школярів.

Дистанційне навчання передбачає організацію освітнього процесу за допомогою цифрових технологій та інтернету. Для проведення уроків використовуються різні онлайн-платформи, зокрема Zoom, Google Meet, Google Classroom, Moodle та інші. Учні мають можливість навчатися незалежно від місця перебування, що особливо важливо в сучасних умовах.

Однією з головних переваг дистанційної форми є доступність освіти. Навіть під час повітряних тривог, карантинів або вимушеного перебування за кордоном школярі можуть продовжувати навчання. За даними Міністерства освіти і науки України, у 2024–2025 навчальному році сотні тисяч дітей продовжували навчатися дистанційно або у змішаному форматі [2].

Крім того, онлайн-навчання сприяє розвитку цифрової грамотності учнів. Школярі навчаються працювати з електронними платформами, шукати інформацію, використовувати сучасні технології для виконання завдань та комунікації з учителями. Такі навички є важливими для подальшого навчання та професійної діяльності.

Ще однією особливістю дистанційного навчання є більша самостійність учнів. Під час роботи онлайн школярі повинні самостійно планувати свій час, виконувати завдання та контролювати власну дисципліну. Для багатьох дітей це стало корисним досвідом розвитку відповідальності та організованості.

Проте дистанційне навчання має і певні недоліки. Однією з найбільших проблем є недостатня соціалізація учнів. Під час онлайн-уроків діти менше спілкуються між собою, рідше беруть участь у колективній діяльності та

втрачають частину живого емоційного контакту з учителями. Це особливо помітно серед учнів молодших класів.

Складною залишається і проблема технічного забезпечення. Не всі родини мають стабільний доступ до інтернету або достатню кількість техніки для навчання. В умовах війни ситуацію ускладнюють перебої з електроенергією та необхідність навчатися під час повітряних тривог. Саме ці фактори негативно впливають на якість освітнього процесу [3,4].

Окрему увагу варто звернути на психологічний стан школярів. Тривале перебування перед екраном, недостатня фізична активність і постійний стрес можуть знижувати мотивацію до навчання. За результатами опитувань педагогів, значна частина вчителів відзначає погіршення навчальних результатів учнів саме через тривале онлайн-навчання та стресові умови.

Попри наявні труднощі, дистанційне навчання продовжує вдосконалюватися. Учителі активно освоюють нові методи викладання, використовують інтерактивні завдання, відеоматеріали, онлайн-тести та групові проекти. Це допомагає зробити уроки більш цікавими та підтримувати увагу учнів під час занять [5].

У сучасній школі дедалі частіше використовується змішане навчання, яке поєднує очну та дистанційну форми. Такий підхід дозволяє поєднати переваги традиційної освіти з можливостями цифрових технологій. Саме тому дистанційне навчання сьогодні розглядається не лише як вимушене рішення, а і як один із напрямів розвитку сучасної освіти.

Висновки

Отже, дистанційне навчання стало важливою частиною сучасної шкільної освіти. Воно забезпечує доступ до знань у складних умовах, сприяє розвитку цифрових навичок та формує самостійність учнів. Водночас така форма навчання має і певні труднощі, серед яких технічні проблеми, недостатня соціалізація та зниження мотивації школярів.

На сьогодні головним завданням освіти є пошук ефективного поєднання дистанційних і традиційних методів навчання. Саме це допоможе забезпечити якісний та безпечний освітній процес у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку // Освіта.ua.
2. В українських школах дистанційно навчається близько 800 тисяч учнів — МОН // Укрінформ.
3. У Міносвіти сказали, скільки школярів повернулися із дистанційного на очне навчання // Укрінформ.
4. МОН хоче ліквідувати дистанційне навчання? // Всеосвіта.
5. Мінцифри: понад 800 тисяч школярів продовжують навчатися дистанційно // ZN.UA.

Neuroeducation: Applying Brain Science to Improve Teaching and Learning

Olena Oleksandrova, Higher Education Student
Faculty of Social Sciences and Humanities
West Ukrainian National University

Abstract

The growing connection between neuroscience and education has contributed to the emergence of neuroeducation as an interdisciplinary field focused on improving teaching and learning processes. Modern research on brain functioning provides educators with deeper insight into memory, attention, motivation, and emotional development. Understanding how the brain processes information allows teachers to create more effective learning environments and adapt instructional strategies to students' cognitive needs.

Education in the twenty-first century increasingly moves beyond traditional approaches centered exclusively on memorization and standardized instruction. Researchers and educators now recognize that learning is closely connected with neurological, emotional, and social processes.

Neuroeducation combines knowledge from neuroscience, psychology, and pedagogy in order to better understand how students acquire, process, and retain information. Instead of viewing learning only as an academic activity, this approach considers the brain as a dynamic system influenced by experience, emotions, environment, and interaction.

Such perspectives encourage teachers to rethink classroom practices and develop methods that align more naturally with cognitive functioning.

One of the central concepts in neuroeducation is neuroplasticity — the brain's ability to reorganize and form new neural connections throughout life. Scientific studies demonstrate that learning continuously changes the structure and functioning of the brain.

This understanding has important implications for education because it challenges the idea that intelligence is fixed. Students can strengthen cognitive abilities through practice, repetition, and meaningful learning experiences.

Positive educational environments stimulate brain activity and support intellectual growth, while excessive stress and negative emotional experiences may interfere with learning processes.

Effective learning depends heavily on attention and memory. Neuroscience research shows that the brain processes information more successfully when students are actively engaged in educational activities.

Passive memorization often leads to short-term retention, whereas interactive learning, discussion, problem-solving, and creative tasks improve long-term understanding. Emotional involvement also plays a significant role because emotionally meaningful experiences are remembered more effectively.

Modern educational strategies increasingly incorporate visual materials, collaborative learning, storytelling, and multisensory activities to strengthen cognitive engagement and maintain student attention.

Neuroeducation emphasizes the strong relationship between emotions and academic performance. Emotional safety in the classroom directly influences concentration, motivation, and participation.

Students who experience anxiety, fear, or constant pressure may struggle with information processing and memory retention. In contrast, supportive educational environments encourage curiosity, confidence, and active involvement in learning.

Teachers therefore play not only an instructional role but also an important emotional and social role within the educational process.

Brain-based education recognizes that students learn differently. Cognitive speed, attention span, motivation, and sensory preferences vary from one learner to another.

This understanding supports the development of personalized learning approaches that adapt instruction to individual needs and abilities. Flexible teaching methods, differentiated tasks, and varied forms of assessment allow students to engage with material more effectively.

Technology also contributes to personalized education by providing adaptive learning platforms and interactive digital tools.

Despite the growing popularity of neuroeducation, some challenges remain. Educational systems sometimes oversimplify neuroscientific findings or apply so-called “neuromyths” that lack scientific support.

For example, the widespread belief that individuals use only a small percentage of their brains or that students learn exclusively through one dominant learning style has been criticized by researchers.

Consequently, educators need reliable scientific information and critical thinking skills when integrating neuroscience into teaching practice.

Digital technologies increasingly support brain-based educational strategies. Interactive platforms, virtual simulations, and educational applications create more engaging learning experiences and stimulate cognitive activity.

At the same time, researchers continue to examine the influence of excessive screen time, digital distraction, and information overload on attention and mental well-being.

Balancing technological innovation with healthy cognitive development remains an important issue for contemporary education.

The future of neuroeducation is closely connected with advances in cognitive science and educational technology. Researchers continue to study how sleep, stress, physical activity, and social interaction affect learning efficiency.

Educational institutions may increasingly use neuroscience-informed strategies to improve student motivation, emotional well-being, and academic achievement.

Interdisciplinary cooperation between scientists and educators will likely play a key role in shaping future teaching methodologies.

Conclusion

Neuroeducation offers valuable insight into the relationship between brain functioning and learning processes. By applying findings from neuroscience, educators can develop more effective, student-centered teaching approaches that support cognitive and emotional development. Understanding attention, memory, motivation, and neuroplasticity helps create educational environments that promote meaningful learning and long-term intellectual growth. As neuroscience and pedagogy continue to interact, neuroeducation may become an increasingly important foundation for modern educational practice.

References

1. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2023). *Modernization of Education and Development of Competency-Based Learning in Ukraine*. <https://mon.gov.ua/en>
2. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. (2023). *Psychological and Pedagogical Foundations of Modern Education*. <https://naps.gov.ua/en>
3. Institute of Psychology named after H. S. Kostiuk, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. (2022). *Cognitive Processes and Learning Efficiency in Educational Settings*. <https://psychology-naes-ua.institute/en>
4. National Academy of Sciences of Ukraine. (2023). *Cognitive Science, Brain Research and Human Development: Analytical Overview*. <https://nas.gov.ua/EN>
5. H. S. Skovoroda Institute of Philosophy, NAS of Ukraine. (2022). *Mind, Cognition and Learning in Contemporary Science*. <https://www.filosof.com.ua>
6. Kyiv Borys Grinchenko University. (2023). *Innovative Teaching Methods and Educational Neuroscience Approaches*. <https://kubg.edu.ua/en>
7. Taras Shevchenko National University of Kyiv. (2023). *Cognitive Psychology and Neurocognitive Approaches in Education*. <https://www.univ.kiev.ua/en>
8. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *Digital Education and Cognitive Development in the Age of Technology*. <https://thedigital.gov.ua/en>
9. Ukrainian Institute for Educational Development. (2022). *Student-Centered Learning and Cognitive Development Strategies*. <https://uied.org.ua/en>
10. State Scientific Institution “Institute for Modernization of Educational Content”. (2023). *Evidence-Based Teaching Methods and Learning Optimization*. <https://imzo.gov.ua/en>

Педагогіка уваги: як навчати в умовах постійних цифрових відволікань

Макаренко Олександр, здобувач вищої освіти

Навчально-науковий інститут природничо-математичних наук, інформатики та менеджменту

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

Сучасне освітнє середовище функціонує в умовах постійного інформаційного потоку. Учні та студенти щоденно взаємодіють із великою кількістю цифрового контенту: повідомленнями, соціальними мережами, відеоплатформами та онлайн-сервісами [1].

З одного боку, технології розширюють доступ до знань і створюють нові можливості для навчання. З іншого — вони формують середовище постійних відволікань, у якому здатність утримувати увагу стає дедалі складнішою.

У результаті педагогіка сьогодні стикається з новим викликом: не лише передавати знання, а й допомагати учням керувати власною увагою.

Цифрові відволікання стали невід'ємною частиною навчального процесу. Короткі відео, миттєві сповіщення та швидка зміна інформації поступово впливають на здатність до тривалого зосередження [2].

Дослідники відзначають, що постійне перемикання між завданнями знижує продуктивність, погіршує запам'ятовування та ускладнює глибоке опрацювання навчального матеріалу.

Особливо помітним це є серед молодого покоління, яке зростає у цифровому середовищі та звикає до швидкого споживання інформації.

Педагогіка уваги передбачає створення таких умов навчання, за яких учень залишається емоційно та інтелектуально залученим до освітнього процесу [3].

У центрі цього підходу знаходиться не лише зміст навчання, а й спосіб його подачі. Важливого значення набувають інтерактивність, динамічність та емоційна взаємодія між педагогом і здобувачами освіти.

Сучасний викладач дедалі більше виступає не лише джерелом інформації, а модератором уваги та навчальної мотивації.

Утримання уваги безпосередньо пов'язане з емоційним сприйняттям інформації. Матеріал, який викликає інтерес, дискусію або особисту зацікавленість, засвоюється значно ефективніше [4].

Саме тому сучасна освіта активно використовує проектне навчання, візуалізацію, інтерактивні завдання та елементи гейміфікації.

Емоційна взаємодія в навчальному середовищі сприяє не лише концентрації, але й розвитку критичного мислення та творчих здібностей.

Однією з характерних рис цифрової епохи стала багатозадачність. Учні часто одночасно переглядають навчальні матеріали, спілкуються в месенджерах і використовують соціальні мережі.

Попри поширене переконання щодо ефективності багатозадачності, психологічні дослідження свідчать, що мозок людини не здатний однаково якісно виконувати кілька складних когнітивних процесів одночасно.

Унаслідок цього знижується рівень концентрації, зростає втома та зменшується якість навчання.

Ефективне навчання в умовах цифрових відволікань потребує оновлення педагогічних методик. Одним із важливих підходів є чергування різних форматів діяльності під час заняття [5].

Короткі інтерактивні блоки, дискусії, командна робота та практичні завдання допомагають підтримувати активну увагу та уникати перевтоми.

Не менш важливим є формування цифрової культури, яка передбачає усвідомлене використання технологій та розвиток навичок саморегуляції.

У сучасних умовах педагог стає прикладом відповідального ставлення до інформації та цифрового простору. Від стилю комунікації викладача, структури заняття та емоційного клімату значною мірою залежить рівень залученості учнів.

Підтримка відкритого діалогу, створення атмосфери довіри та використання сучасних методів навчання сприяють формуванню більш усвідомленого ставлення до процесу навчання.

У майбутньому проблема концентрації уваги в освіті може стати ще актуальнішою через подальший розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту.

Освітні системи поступово переходять до моделей навчання, де поряд із академічними знаннями важливого значення набувають навички самоконтролю, критичного мислення та інформаційної грамотності.

Саме тому педагогіка уваги може стати одним із ключових напрямів розвитку сучасної освіти.

Висновки

Постійні цифрові відволікання суттєво змінюють характер сучасного навчання та впливають на здатність учнів до концентрації. У цих умовах освіта потребує нових підходів, орієнтованих не лише на передачу знань, а й на підтримку уваги, мотивації та емоційного залучення. Ефективна педагогіка уваги базується на інтерактивності, психологічному комфорті та розвитку культури усвідомленого використання цифрових технологій.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і педагогічної науки // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. № 1. С. 15–27.
2. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Цифрове освітнє середовище сучасного закладу освіти. Київ : Університет імені Бориса Грінченка, 2022. 248 с.

3. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ : Видавництво А.С.К., 2019. 192 с.
4. Савченко О. Я. Психолого-педагогічні аспекти розвитку уваги учнів у сучасному освітньому просторі // Педагогіка і психологія. 2020. № 3. С. 44–51.
5. Сиротенко Г. О. Вплив цифрових технологій на концентрацію уваги здобувачів освіти // Освітологічний дискурс. 2023. № 2. С. 78–85.

Секція: Психологія та психіатрія

Психологічне спостереження за військовими та ветеранами: особливості аналізу поведінки та супроводу

Кравець Лілія Олександрівна, доктор філософії (PhD), викладач кафедри соціальних комунікацій, документознавства та інформаційної діяльності
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Анотація. У роботі досліджено специфіку застосування методу психологічного спостереження та аналізу поведінкових і психофізіологічних маркерів у процесі оцінки впливу іпотерапії на військовослужбовців та ветеранів. Актуальність теми зумовлена необхідністю наукового обґрунтування та верифікації невербальних методів реабілітації комбатантів за допомогою екологічного інструментарію без додаткового психодіагностичного тиску. Визначено ключові критерії та індикатори психомоторної, вегетативної, емоційної та вербальної динаміки осіб із бойовим стресовим досвідом під час їхньої взаємодії з кіньми. Проаналізовано феноменологію руйнування «фасадної поведінки», зниження рівнів гіперпильності й м'язового панцира. Запропоновано стандартизовану матрицю спостереження за ефективністю анімалотерапевтичного впливу, що дозволяє оптимізувати систему комплексного супроводу та реінтеграції військовослужбовців.

Ключові слова: *військова психологія, психологічне спостереження, іпотерапія, ветерани, комбатанти, поведінкові маркери, реабілітація, психоемоційна стабілізація, невербальна комунікація.*

Основна частина

Сучасні збройні конфлікти висувають безпрецедентні вимоги до адаптаційного потенціалу людської психіки, зумовлюючи пошук інноваційних, екологічних та атравматичних методів реабілітації військовослужбовців і ветеранів. Традиційні психодіагностичні інструменти (опитувальники, тести, клінічні інтерв'ю) часто стикаються із високим рівнем опору, стигматизації та феноменом «фасадної поведінки» серед комбатантів. У цьому контексті іпотерапія (метод реабілітації за допомогою верхової їзди та взаємодії з кіньми) виступає унікальним терапевтичним простором, а метод цілеспрямованого психологічного спостереження та аналізу поведінкових маркерів стає провідним інструментом верифікації її ефективності. Оскільки взаємодія з твариною базується на довербальному та невербальному рівнях, вона дозволяє фахівцю фіксувати реальну динаміку ментального й психофізіологічного стану особи в природних умовах, обходячи когнітивні захисні механізми психіки.

Психологічне спостереження в умовах іпотерапевтичного комплексу реалізується як включений та стандартизований моніторинг. Психолог аналізує реакції військовослужбовця на трьох базових етапах: знайомство з конем (контакт із землі, чищення, годування), безпосередньо верхова їзда та післяреабілітаційне обговорення (шеринг). Основна перевага такого аналізу полягає в його феноменологічній орієнтованості, де об'єктом оцінки стає зміна психомоторних, вегетативні, емоційних та комунікативних проявів під впливом біомеханічного та психосоціального факторів взаємодії з твариною. Для забезпечення наукової точності спостереження та фіксації результатів розроблено критеріальну матрицю аналізу впливу іпотерапії на комбатантів та ветеранів (табл. 1).

Таблиця 1. Матриця психологічного спостереження за динамікою стану військових під впливом іпотерапії

Критерії спостереження	Вихідний стан дезадаптації (до початку терапії / перші сеанси)	Позитивна динаміка та аналіз впливу (середина — завершення курсу)
Психомоторика та м'язовий тонус	Виражений «м'язовий панцир», скутість рухів, тремор рук, сутулість, хаотична моторика або рухова загальмованість.	Зниження спастики, розслаблення м'язів плечового пояса та шиї завдяки імпульсам від кроку коня; плавність і скоординованість рухів.
Вегетативні прояви	Поверхнєве або переривчасте дихання, тахікардія, гіперемія або блідість шкірних покривів, профузне потовиділення під час стресу.	Глибоке, ритмічне черевне дихання (синхронізація з диханням тварини), нормалізація кольору шкіри, зниження загальної вегетативної напруги.
Увага та рівень пильності	Феномен гіперпильності (надпильності), постійне сканування простору на предмет загрози, нездатність зосередитися на командах іпотерапевта.	Перемикання уваги з внутрішніх тривожних фокусів та зовнішніх загроз на тактильні відчуття від коня та контроль власного тіла у сідлі.

Критерії спостереження	Вихідний стан дезадаптації (до початку терапії / перші сеанси)	Позитивна динаміка та аналіз впливу (середина — завершення курсу)
Емоційні реакції та експресія	Емоційне сплюснення, застигла міміка («маска стресу»), афективні спалахи роздратування, уникання зорового контакту.	Поява автентичних емоцій (посмішка, сміх), розслаблення мікроміміки обличчя, відновлення здатності до емпатії та ніжності під час догляду за конем.
Комунікативна сфера	Закритість, «фасадна поведінка» (декларація «у мене все ок»), бар'єр «ми–вони», виражена підозрілість до цивільних.	Руйнування захисних бар'єрів через досвід безумовного невербального прийняття твариною; зростання довіри до психолога та конюхів.
Вербальна продукція	Монотонне, емоційно бідне мовлення; часте використання жорстких мілітарних метафор; уникнення рефлексії почуттів.	Поява метафор відновлення; збагачення емоційного словника під час опису досвіду взаємодії; відкритість до обговорення внутрішніх змін.

Аналіз результатів тривалого спостереження дозволяє детально експлікувати механізми впливу іпотерапії на психоемоційну сферу військових. На перших етапах взаємодії у ветеранів часто фіксується високий рівень тривоги та м'язової напруги. Кінь, будучи природним рефлексором (твариною-дзеркалом), миттєво реагує на внутрішній стан людини: відчуваючи приховану агресію чи страх вершника, кінь демонструє непослух або занепокоєння. Спостереження за цим процесом надає психологу багатий матеріал для аналізу: ветеран змушений усвідомити власну неконгруентність (невідповідність внутрішнього стану зовнішнім діям) та почати дихальну й емоційну саморегуляцію, щоб заспокоїти тварину. Таким чином, через зворотний зв'язок від коня відбувається рефлексія та корекція поведінкових патернів, які у цивільному житті зазвичай призводять до конфліктів.

Особливе наукове значення має аналіз динаміки тілесно-орієнтованих маркерів. Температура тіла коня, яка на 1.5–2 градуси вища за людську, та специфічні тривимірні коливальні рухи, що передаються від спини тварини до таза й хребта вершника під час кроку, чинять потужний терапевтичний вплив на центральну нервову систему. Спостереження фіксують, що вже через 15–20 хвилин крокової їзди у військовослужбовців зникає характерне для ПТСР та хронічного стресу застигання в ділянці шийно-комірцевої зони, розтискаються щелепи, відновлюється симетрія тіла. Цей процес безпосередньо впливає на емоційне розвантаження: через подолання м'язового панцира відбувається відреагування пригнічених емоцій (гніву, образи, горя), що часто виявляється під час або одразу після сесії у вигляді катарсису (плачу або глибокого полегшення).

Аналіз вербальної продукції під час фінального шерингу підтверджує трансформацію смислової сфери особистості під впливом іпотерапії. Якщо на початкових етапах мовлення ветеранів насичене мілітарним жаргоном та метафорами «застрягання» у бойовому минулому («я досі на позиції», «кругом вороги»), то в процесі регулярних занять характер висловлювань змінюється. У промовах з'являються конотації спокою, заземлення та фокусування на теперішньому моменті («поруч із ним я забуваю про війну», «я знову відчув себе живим»). Потреба коня у постійному догляді та захисті стимулює у ветеранів актуалізацію конструктивного архетипу «Опікуна» замість домінуючого та виснаженого архетипу «Воїна», що є наріжним каменем успішної реінтеграції у цивільне соціокультурне середовище.

Дані психологічного спостереження за ходом іпотерапії дозволяють гнучко інтегрувати цей метод у комплексну систему трирівневого психосоціального супроводу. На першому рівні (первинний моніторинг) аналіз маркерів допомагає визначити готовність особи до анімалотерапії. На другому рівні (безпосередня корекція) іпотерапія стає основним драйвером зниження тривожності та відновлення базової довіри. На третьому рівні (медико-психіатричний супровід) спостереження за поведінкою військового під час взаємодії з конем допомагає оцінити терапевтичний ефект фармакотерапії та динаміку подолання важких форм депресії чи ПТСР, забезпечуючи синергію психологічного та медичного підходів.

Висновки

1. Метод психологічного спостереження є провідним, інформативним та неінвазійним інструментом оцінки ефективності іпотерапії у роботі з військовослужбовцями та ветеранами. Він дозволяє здійснювати безперервний моніторинг стану комбатантів без створення додаткового психодіагностичного навантаження та долати феномен «фасадної поведінки».

2. Систематизований аналіз поведінкових маркерів доводить, що іпотерапія чинить комплексний стабілізуючий вплив на психофізіологічну сферу особистості, що виражається у зниженні м'язового панцира, нормалізації вегетативних проявів (зокрема, дихання та серцевого ритму) та купіруванні симптомів гіперпильності.

3. Психологічний аналіз невербальної комунікації у системі «людина–кінь» фіксує руйнування емоційного відчуження, відновлення навичок саморегуляції через механізм зворотного зв'язку від тварини та трансформацію вербальної продукції військових від мілітарних патернів до смислових маркерів цивільної адаптації й відновлення базової довіри до світу.

4. Перспективи подальших науково-практичних розробок у цьому напрямі полягають у створенні стандартизованих шкал та протоколів спостереження за індивідуальною динамікою військових під час анімалотерапії для розробки персоналізованих реабілітаційних програм.

Список використаних джерел

1. Блінов, О. А. (2019). *Психологія бойової психічної травми: Монографія*. Київ: Талком.
2. Карамушка, Л. М., & Завгородня, О. В. (2022). Особливості психологічної допомоги військовослужбовцям та ветеранам у період тривалого військового конфлікту. *Актуальні проблеми психології*, 5(24), 45–58.
3. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
4. Figley, C. R., & Nash, W. P. (Eds.). (2007). *Combat stress injury: Theory, research, and management*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203941515>
5. Hotopf, M., Hull, L., Fear, N. T., Browne, T., Horn, O., Iversen, A., Jones, M., Murphy, D., Bland, D., Earnshaw, M., Greenberg, N., Hughes, J., Tate, A. R., Dandeker, C., Rona, R., & Wessely, S. (2006). The health of UK military personnel who deployed to the 2003 Iraq war: a cohort study. *The Lancet*, 367(9524), 1731–1741. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)68618-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)68618-5)
6. McLean, B., Wood, D. E., & Scholl, J. A. (2021). Equine-assisted services for military veterans with posttraumatic stress disorder: A systematic review. *Journal of Veterans Studies*, 7(1), 122–135. <https://doi.org/10.21061/jvs.v7i1.243>
7. Romaniuk, M., Evans, J., & Kidd, C. (2018). Evaluation of an equine-assisted therapy program for veterans who have post-traumatic stress disorder. *Medical Journal of Australia*, 209(11), 500–504. <https://doi.org/10.5694/mja17.01138>
8. Shelef, A., Bizer, A., Shvartsman, S., & Lev-Wiesel, R. (2023). The effect of equine-assisted psychotherapy on post-traumatic stress disorder symptoms and quality of life among military veterans. *Military Medicine*, 188(5-6), e1102–e1109. <https://doi.org/10.1093/milmed/usab412>

Емоційне виснаження материнства: психологічні чинники розвитку тривожних і депресивних станів у жінок

Ковальчук Маріана, здобувачка вищої освіти
Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра загальної психології і психологічного консультування
ОНУ імені І. І. Мечникова

Материнство є важливим і водночас емоційно складним періодом у житті жінки. Народження дитини супроводжується не лише новими обов'язками та змінами способу життя, але й значним психологічним навантаженням. Попри поширене уявлення про материнство як виключно щасливий етап, багато жінок стикаються з тривожністю, емоційним виснаженням та депресивними переживаннями. Особливого значення набуває так зване “невидиме навантаження” матері (“mental load”), яке поступово впливає на психічний стан та емоційне благополуччя жінки [1,5].

Невидиме навантаження включає постійне планування, контроль та організацію сімейного життя. Йдеться не лише про фізичний догляд за дитиною, але й про безперервну когнітивну та емоційну активність: необхідність пам'ятати про потреби дитини, організувати побут, контролювати емоційну атмосферу в сім'ї та одночасно виконувати велику кількість щоденних завдань. Навіть у моменти відпочинку психіка жінки часто продовжує залишатися у стані напруження [2].

Одним із головних психологічних чинників розвитку тривожних станів є різка зміна життєвого ритму після народження дитини. Молоді матері нерідко переживають втрату звичної свободи, обмеження особистого простору та постійну відповідальність за іншу людину. Підвищена тривожність може проявлятися у надмірному хвилюванні за безпеку дитини, страху зробити помилку або сумнівах у власній компетентності як матері [3].

Суттєвий вплив має також соціальний тиск. У суспільстві часто існує ідеалізований образ материнства, у якому жінка повинна залишатися спокійною, турботливою та емоційно стабільною незалежно від рівня виснаження. Соціальні мережі та публічний образ “ідеальної матері” можуть посилювати внутрішню невпевненість і формувати почуття провини через втому, роздратування або потребу у відпочинку [4].

Постійне емоційне перенавантаження поступово виснажує психологічні ресурси. Хронічний дефіцит сну, відсутність часу на відновлення та безперервне відчуття відповідальності створюють умови для розвитку депресивних станів. Важливо, що депресія у молодих матерів не завжди проявляється вираженим пригніченим настроєм. Часто жінка продовжує виконувати всі щоденні обов'язки, однак внутрішньо переживає емоційну спустошеність, втрату мотивації та постійну втому [6].

Окрему роль відіграє емоційна ізоляція. Після народження дитини багато жінок поступово обмежують соціальні контакти, рідше спілкуються з друзями та відмовляються від звичних форм відпочинку. Відсутність підтримки та можливості відкрито говорити про власні переживання нерідко посилює психологічний дискомфорт. Через страх осуду або нерозуміння жінки часто приховують власне виснаження та намагаються відповідати очікуванням оточення.

Важливим фактором психічного благополуччя є підтримка з боку партнера та сім'ї. Рівномірний розподіл відповідальності, емоційне розуміння та можливість для жінки мати особистий простір допомагають знижувати рівень психологічного навантаження. Водночас відсутність підтримки може формувати відчуття самотності та емоційного перевантаження [7].

Психологи також наголошують на ролі особистісних особливостей у розвитку тривожних і депресивних станів. Перфекціонізм, підвищена самокритика та прагнення постійно відповідати високим очікуванням нерідко стають додатковими джерелами внутрішнього напруження. Жінка може сприймати будь-які труднощі як власну «недостатність», що поступово посилює емоційне виснаження [8,9].

Проблема психічного здоров'я молодих матерів потребує більш відкритого обговорення у суспільстві. Усвідомлення того, що емоційне виснаження та психологічні труднощі є поширеним явищем, допомагає знижувати рівень стигматизації та створює умови для своєчасного звернення по допомогу. Психотерапія, психоосвіта, підтримувальні групи та емоційна підтримка оточення можуть суттєво покращувати психологічний стан жінок у післяпологовий період [10].

Психічне здоров'я матері безпосередньо впливає не лише на її власне благополуччя, але й на емоційний клімат у сім'ї та розвиток дитини. Саме тому підтримка жінки у період материнства повинна розглядатися як важливий аспект збереження психологічного здоров'я суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Максименко С. Д. Психологія особистості : підручник. — Київ : КММ, 2007. — 296 с.
2. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. — Київ : Академвидав, 2011. — 384 с.
3. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : навчальний посібник. — Київ : Каравела, 2013. — 372 с.
4. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога сім'ї : навчальний посібник. — Київ : Главник, 2006. — 128 с.
5. Карабанова О. А. Психологія сімейних відносин та основи сімейного консультування. — Київ : Ніка-Центр, 2003. — 320 с.
6. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. — Київ : МАУП, 2001. — 96 с.

7. Мушкевич М. І. Психологічні особливості емоційного вигорання особистості // Психологічні перспективи. — 2015. — № 26. — С. 196–206.
8. Кокун О. М. Психологія професійного вигорання : монографія. — Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2012. — 128 с.
9. Панько С. М. Психологічне здоров'я жінки у післяпологовий період // Медична психологія. — 2018. — № 1. — С. 45–49.
10. Міністерство охорони здоров'я України. Післяпологова депресія: симптоми та важливість психологічної підтримки.

The role of psychological support in maintaining mental health during armed conflict

Dariia Diachenko, Higher Education Student
Faculty of Psychology and Social Work
Department of General Psychology and Psychological Counseling
Odesa I.I. Mechnikov National University

Abstract

Armed conflicts create profound challenges for individuals, families, and communities, affecting emotional stability, social functioning, and overall well-being. Exposure to violence, forced displacement, uncertainty, and loss significantly increases the risk of psychological distress. In such circumstances, psychological support becomes an essential component of preserving mental health and promoting resilience. This paper examines the importance of psychological assistance during armed conflict, analyzes its impact on emotional well-being, and explores effective strategies for supporting affected populations. Particular attention is given to preventive interventions, crisis counseling, and community-based approaches that contribute to psychological recovery and adaptation.

Contemporary armed conflicts affect millions of people worldwide and generate numerous humanitarian challenges. Beyond physical destruction and economic losses, military confrontations often produce significant psychological consequences. Individuals living in conflict zones frequently experience fear, insecurity, grief, and prolonged stress, which may undermine their psychological functioning.

The preservation of mental well-being under such conditions requires comprehensive support mechanisms. Professional assistance, social solidarity, and accessible mental health services play a crucial role in helping individuals cope with adversity. Consequently, the study of psychological support during armed conflict has become increasingly relevant for psychologists, healthcare professionals, educators, and policymakers.

Military hostilities expose civilians to a wide range of stressful experiences. Continuous air raid alerts, displacement, separation from family members, destruction of homes, and concerns about personal safety create an environment characterized by uncertainty and emotional tension.

Such circumstances may contribute to anxiety disorders, depressive symptoms, sleep disturbances, emotional exhaustion, and post-traumatic stress reactions. Adolescents and children are particularly vulnerable because their emotional and cognitive development can be disrupted by prolonged exposure to traumatic events.

In addition, individuals may experience feelings of helplessness, frustration, and hopelessness. If left unaddressed, these reactions can negatively influence interpersonal relationships, professional performance, and overall quality of life.

Psychological support serves as a protective factor that helps individuals manage difficult experiences and maintain emotional balance. Timely intervention can reduce the severity of psychological distress and facilitate adaptation to changing circumstances.

One of the primary objectives of mental health assistance is the stabilization of emotional reactions. Through counseling and supportive communication, individuals gain opportunities to express concerns, process traumatic experiences, and develop constructive coping strategies.

Another significant function involves strengthening resilience. Psychological resilience refers to the capacity to adapt successfully despite adversity. Mental health professionals help affected individuals identify personal strengths, mobilize available resources, and restore a sense of control over their lives.

Furthermore, psychological services contribute to preventing the development of more severe mental health conditions. Early intervention often reduces the likelihood of chronic psychological difficulties and supports long-term recovery.

Various forms of psychological support can be implemented during armed conflict. Individual counseling provides a confidential environment where clients can discuss personal challenges and receive professional guidance.

Group interventions also demonstrate considerable effectiveness. Participation in support groups allows individuals to share experiences, receive encouragement, and reduce feelings of isolation. Such interactions foster social connectedness and strengthen communal bonds.

Psychological first aid represents another valuable approach. This form of assistance focuses on immediate emotional stabilization following traumatic events and aims to reduce acute distress while promoting adaptive functioning.

Additionally, modern technologies have expanded access to mental health services. Online consultations, teletherapy, and digital support platforms enable specialists to provide assistance even when face-to-face meetings are not feasible.

Professional intervention is not the only factor influencing psychological well-being. Family relationships and community networks play a fundamental role in maintaining emotional stability during crises.

Supportive interpersonal connections provide comfort, encouragement, and a sense of belonging. Individuals who maintain strong social ties often demonstrate greater adaptability and more effective stress management.

Educational institutions, volunteer organizations, and local communities can also contribute by creating safe environments, organizing support programs, and promoting psychological awareness. These collective efforts enhance social cohesion and facilitate recovery processes.

Despite its importance, the delivery of psychological support during armed conflict faces numerous obstacles. Limited resources, shortages of qualified specialists, damaged infrastructure, and population displacement may restrict access to mental health services.

Social stigma remains another challenge. In some communities, individuals may hesitate to seek professional assistance due to misconceptions regarding psychological care. Increasing public awareness can help overcome these barriers and encourage timely intervention.

Moreover, mental health professionals themselves may encounter emotional strain while working with traumatized populations. Therefore, adequate supervision and support for specialists are essential components of sustainable psychological services.

The growing recognition of mental health as a humanitarian priority has encouraged the development of innovative support strategies. International organizations increasingly integrate psychosocial assistance into emergency response programs.

Future initiatives should focus on expanding community-based services, strengthening digital mental health resources, and improving access to qualified professionals. Greater cooperation between governmental institutions, healthcare providers, and humanitarian organizations can further enhance the effectiveness of psychological interventions.

In addition, ongoing research is necessary to identify evidence-based practices that promote resilience and psychological recovery among populations affected by armed conflict.

Conclusion

Armed conflict creates substantial psychological challenges that may affect emotional well-being, social functioning, and long-term mental health. Psychological support plays a vital role in helping individuals cope with traumatic experiences, strengthen resilience, and restore a sense of stability. Professional counseling, community engagement, family assistance, and digital mental health services collectively contribute to psychological adaptation and recovery. Expanding access to these resources should remain a priority in efforts to protect mental health during periods of armed conflict and humanitarian crisis.

References

1. World Health Organization Mental Health in Emergencies. Geneva: WHO, 2024.
2. United Nations Children's Fund Mental Health and Psychosocial Support in Humanitarian Settings. New York: UNICEF, 2024.
3. International Committee of the Red Cross Mental Health and Psychosocial Support During Armed Conflict. Geneva: ICRC, 2024.

Cyberbullying and its psychological consequences for adolescents

Maryna Ihnatieva, 3rd-Year Student
Faculty of Psychology and Social Technologies
European University, Ukraine

Abstract

The rapid expansion of digital technologies and social media platforms has transformed the way adolescents communicate and interact. While online communication provides numerous educational and social opportunities, it has also contributed to the emergence of cyberbullying as a significant psychological and social problem. Cyberbullying involves intentional and repeated harmful behavior conducted through digital technologies, including social networks, messaging applications, and online gaming platforms. This paper examines the nature of cyberbullying, its prevalence among adolescents, and its psychological consequences. Particular attention is given to emotional well-being, self-esteem, anxiety, depression, and social adjustment. The study emphasizes the importance of preventive measures and psychological support in reducing the negative effects of cyberbullying on young people [1,3].

Digital communication has become an essential component of adolescents' daily lives. Social networking sites, instant messaging applications, and online communities enable young people to maintain relationships, exchange information, and express themselves. However, alongside these benefits, the digital environment has created new forms of aggression that extend beyond traditional face-to-face interactions.

Cyberbullying has emerged as one of the most serious challenges affecting adolescent mental health. Unlike traditional bullying, online harassment can occur at any time and reach victims regardless of their physical location. Harmful messages, public humiliation, social exclusion, and the distribution of offensive content can have profound psychological effects. As internet access continues to expand globally, understanding the consequences of cyberbullying has become increasingly important for psychologists, educators, parents, and policymakers [4].

Cyberbullying refers to deliberate and repeated acts of aggression carried out through electronic communication technologies. These actions may include sending threatening messages, spreading rumors, sharing embarrassing photos or videos, impersonating individuals online, and excluding others from digital communities.

Several characteristics distinguish cyberbullying from traditional forms of bullying. First, perpetrators may remain anonymous, which often increases the likelihood of aggressive behavior. Second, harmful content can be distributed rapidly to large audiences. Third, victims may experience difficulties escaping harassment because digital communication is accessible twenty-four hours a day.

The widespread use of smartphones and social media platforms has significantly increased adolescents' exposure to online interactions. Consequently, cyberbullying has become a growing concern in schools and communities worldwide [5].

One of the most common psychological effects of cyberbullying is increased anxiety. Victims frequently experience persistent worry about future attacks, social rejection, or further humiliation. Continuous exposure to online harassment may create feelings of insecurity and emotional distress.

Depression is another serious consequence associated with cyberbullying. Adolescents who experience repeated online victimization often report sadness, hopelessness, and a loss of interest in activities they previously enjoyed. Research indicates that prolonged exposure to cyberbullying can significantly increase the risk of depressive symptoms.

Cyberbullying also negatively affects self-esteem. Public criticism, insults, and social exclusion may undermine adolescents' confidence and self-worth. As a result, victims may develop negative perceptions of themselves and become more vulnerable to emotional difficulties [6].

Furthermore, cyberbullying can contribute to feelings of loneliness and social isolation. Some adolescents withdraw from social interactions to avoid further victimization. This reduction in social support may intensify psychological distress and limit opportunities for positive peer relationships.

The consequences of cyberbullying extend beyond emotional well-being. Victims often experience difficulties concentrating on academic tasks due to stress and anxiety. Reduced motivation, lower academic performance, and increased absenteeism are commonly reported among affected students [7].

Social relationships may also suffer. Adolescents exposed to cyberbullying sometimes develop mistrust toward peers and become reluctant to participate in group activities. This withdrawal can hinder social development and reduce opportunities for meaningful interpersonal connections.

In severe cases, cyberbullying may contribute to behavioral problems, substance abuse, self-harming behaviors, and suicidal ideation. Such outcomes highlight the importance of early identification and intervention.

Addressing cyberbullying requires cooperation among families, schools, mental health professionals, and digital platforms. Education plays a crucial role in prevention. Adolescents should be informed about responsible online behavior, digital ethics, and the consequences of harmful actions [8].

Schools can contribute by implementing anti-bullying policies and promoting supportive learning environments. Psychological counseling services should be available to students who experience online victimization. Early intervention may reduce emotional harm and strengthen coping abilities.

Parental involvement is equally important. Open communication between parents and adolescents can encourage young people to report incidents of cyberbullying and seek assistance when needed. Monitoring online activities while respecting privacy may also help reduce potential risks.

Additionally, social media companies continue to develop reporting systems, content moderation tools, and safety features designed to protect users from online harassment. Technological solutions can complement educational and psychological interventions.

As digital technologies continue to evolve, new forms of cyberbullying are likely to emerge. Artificial intelligence, anonymous applications, and virtual environments may create additional challenges for protecting adolescents from online aggression.

Researchers emphasize the need for ongoing studies examining the long-term psychological effects of cyberbullying and the effectiveness of prevention programs. Greater international cooperation may also contribute to the development of comprehensive strategies aimed at promoting digital well-being.

Conclusion

Cyberbullying represents a significant psychological challenge for adolescents in the digital age. Its consequences extend beyond temporary emotional discomfort and may include anxiety, depression, low self-esteem, social isolation, and academic difficulties. Because online harassment can occur continuously and reach large audiences, its impact may be particularly harmful during adolescence, a critical stage of psychological development. Effective prevention requires collaboration among educators, parents, mental health professionals, and technology companies. Strengthening digital literacy, promoting supportive social environments, and providing accessible psychological support can help reduce the negative consequences of cyberbullying and protect adolescent well-being.

References

1. Livingstone, S., Stoilova, M., & Kelly, A. (2024). *The Class of 2025: Children and Online Safety*. London School of Economics and Political Science.
2. UNICEF (2024). *Cyberbullying: What It Is and How to Stop It*. United Nations Children's Fund.
3. Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). *Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth*. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. <https://doi.org/10.1037/a0035618>
4. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2015). *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying*. Sage Publications.
5. Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). *Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>
6. Tokunaga, R. S. (2010). *Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization*. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277–287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.11.014>
7. Modecki, K. L., Minchin, J., Harbaugh, A. G., Guerra, N. G., & Runions, K. C. (2014). *Bullying prevalence across contexts: A meta-analysis measuring cyber and*

traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 55(5), 602–611.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.06.007>

8. Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). *Cyberbullying: Another main type of bullying?* *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147–154. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x>

9. World Health Organization (2023). *Adolescent mental health*. WHO Report. <https://www.who.int>

10. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2016). *Preventing Bullying Through Science, Policy, and Practice*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/23482>

Збірник наукових праць
1-ї Міжнародної студентської наукової конференції
**«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**
23-24 червня 2026р.
м. Миколаїв, Україна

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №8621 від 21.04.2026

Організаційний комітет може не погоджуватися з точкою зору авторів.
Автори несуть відповідальність за правильність тексту тез.

<https://science-vector.com/>
e-mail: info@science-vector.com